

VEDLEGG TIL OPPRØR

LANDSMØTE 2003

1. Innledning
2. Rvs økonomiske politikk
3. Stansutarmingene av kommunene
4. For folkevalgt styring – mot byråkratvelde og statsdiktat
5. Forsvarskamp for velferd og solidaritet
6. Kapitalistene skal også betale skatt
7. Demokrati og kampen for demokratiske rettigheter
8. Forsvar sjøråderetten
9. På lag med naturen eller miljømord i framtida også?
10. Olje og vannkrafta tilhører folket
11. For industri og et allsidig næringliv
12. Stopp avfolkingen – for et livskraftig distriktsnorge
13. Samferdsel
14. Arbeid til alle, forsvar de faglige rettighetene
15. Sykehus skal være en rett, ikke butikk
16. Inkluderende arbeidsliv - inkluderende samfunn
17. En pensjonsreform for folk flest
18. Mot all rasisme – for et flerkulturelt samfunn
19. Internasjonal solidaritet og frigjøring
20. Forsvars- og militærpolitikk
21. Samiske rettigheter
22. For full kvinnefrigjøring
23. Oppvekst
24. Grunnskole og videregående skole
25. Høgskole – og universitetsutdanning
26. Rv prioriterer breddeidretten fremfor eliteidretten
27. Kultur, kulturarv og media
28. Bevar fiskeressursene
29. Et økologisk og sterkt norsk landbruk
30. En sosial boligpolitikk for alle
31. Alkohol – og narkotikabruk svekker samholdet og solidariteten
32. Redusert kriminalitet
33. Homofile, lesbiske og bifile
34. En politikk for funksjonshemmede

FRA KOMITEEN

Det du har foran deg er forslag til nytt arbeidsprogram for rv som ble vedtatt på landsstyremøte 17.-19. Januar.

Prosessen fram til dette forslaget har holdt på ett år, og vært til dels tornefull. Planen var å skrive et helt nytt program. Det har vi bare sånn delvis klart. Ønsket var å få et program som:

- Var kortere
- Inneholdt mer konkret formulert politikk.
- Var oppdatert på de sakene rv jobber mye med

Dette har vi også bare sånn delvis klart.

Komiteen har også vært opptatt av at programskrivninga skulle få fart på debatten om hva som skal være rvs politikk på de ulike områdene. Det har ikke vært så lett, til tross for at komiteen har bedt om innspill fra personer som har sterke meninger om områder av rvs politikk.

Det er arbeidet en god del med de første 18 kapitlene. Her har vi fått inn endringsforslag – mange spennende og nytenkende - og relaterte tema er blitt diskutert på folkevalgt-konferansen og på listene. Her er mye helt eller delvis nyskrevet.

Dette gjelder særlig kommuneøkonomi (kap.3), Kommune- og fylkeskommunepolitikk (kap.4), Energi (kap.9) Og samferdsel (kap.13), Hvor det var behov for politikkutvikling.

Følgende kapitler er mer eller mindre opptrykk av eksisterende program. Med tanke på det kommende landsmøtet vil vi be alle å se særlig på disse med tanke på endringsforslag:

- Kap. 19: Forsvars- og militærpolitikk
- Kap. 20: Samiske rettigheter
- Kap. 21: For full kvinnefrigjøring
- Kap. 22: Oppvekst – her mangler det også en generell innledning i kapitlet
- Kap. 26: Kultur, kulturarv og media
- Kap. 28: Et økologisk og sterkt norsk jordbruk
- Kap. 31: Redusert kriminalitet
- Kap. 33: En politikk for funksjonshemmede

For komiteen
Kari Celius

UTKAST TIL ARBEIDSPROGRAM

KAPITTEL 1 - INNLEIING

RV arbeider i interesseorganisasjonar, fagrørslar og i folkevalde organ. Erfaringa vår er at dei som er vald inn i kommunestyre, fylkesting og Storting, kan vere nyttige for folks eigen kamp. Men da må dei alltid vere lojale mot dei som har vald dei. Dei må ikkje la seg svinebinde av dei "spelereglane" og dei "budsjetttrammene" som Storting og regjering lagar til.

Dette programmet inneheld RV sine hovedstandpunkt i viktige saker. RV synst det er viktig å ha eitt program som gjeld både arbeidet i fagforeningane, velforeningane, idrettsrørsla og i folkevalde organ. Detaljane og den lokale tilpasninga må utformast i samarbeid med dei som slåst og som har lokal kunnskap.

RV ser på arbeidet for å gjennomføre mest muleg av dette arbeidsprogrammet som eit nødvendig, første ledd i den langvarige kampen for ein sosialistisk revolusjon.

KAPITTEL 2 - RVS ØKONOMISKE POLITIKK

Et mål med RVs økonomiske politikk er å bryte ned klasseskillene, skape sosial likhet, bidra til med miljørettet ressursforvaltning og bryte ned den dype økonomiske forskjellen mellom landene i nord og sør. Når produktet kun er et middel for å oppnå profitt, blir det sløst med naturressurser og menneskelig arbeidskraft. Jaget etter profitt skaper også krig. Det siste tiåret har vi gjentatte ganger sett at USA er villig til å gå i krig for å sikre olje- og gassressurser. Vi må vekk fra et system som fører til unyttige og spekulative investeringer. Det nødvendige alternativet til kapitalismen er et sosialistisk samfunn der målet er å skape de verdiene og varene som folket trenger og miljøet tåler.

Den sterke norske økonomien er skapt av arbeidsfolk, utnyttelse av naturressursene og en hundreår lang utbytting av den 3. verden. Staten går med store overskudd og oljefordt vokser. I det private næringslivet har store konsern og banker i flere år hatt store profitter. Samfunnstoppene har sikret seg et luksusliv på bekostning av folk flest. Samtidig ser vi at flere folk blir fattige. Dette er ikke et særnorsk fenomen, men resultat av en internasjonal markedsliberalisme som vil legge alle sider av samfunnet åpent for profittjakt.

World Trade Organisation (WTO) er i dag det viktigste organet for de store transnasjonale selskapene. RV var det eneste partiet som stemte i mot WTO da Stortinget vedtok norsk tilslutning 30. november 1994. Gjennom denne organisasjonen øves det press på særlig land i Sør for å oppgi sin nasjonale kontroll over næringsliv og naturressurser, og åpne opp for stadig nye markeder for de transnasjonale selskapene.

RV tar aktivt del i kampen mot markedsliberalismen både internasjonalt og nasjonalt gjennom deltakelse i organisasjoner som "Nettverk mot markedsrett", "Aksjon for velferdsstaten" og "Nei til EU", og støtte til de aksjoner som retter seg mot WTO, IMF og Verdensbanken.

IMF og Verdensbanken er viktige

institusjoner for USA og annen imperialisme for fortsatt markedsliberalisme, privatisering og dermed angrep mot de få velferdsgoder for de fattige. IMF og verdensbanken betyr fortsatt utbytting i mange land i den tredje verden.

RV vil gjeninnføre sterk offentlig kontroll med kreditt- og rentepolitikken, valutarestriksjoner og styring av finansinstitusjoner. RV mener at både Norges Bank og rentepolitikken skal styres av folkevalgte for å oppnå full sysselsetting og forhindre økte forskjeller mellom rike og fattige i Norge. I dag tilpasses den norske økonomien EU ved at sentralbanksjefen i Norges Bank bestemmer renta. Et av målene er å ta kjøpekraft fra folk.

RV går inn for skattlegging av aksje-, finans- og valutatransaksjoner. RV støtter kravet om en såkalt Tobinavgift. RV vil samarbeide med og støtte ATTAC, Folkeaksjonen Velferd og andre aksjoner som slåss for å endre deler av den økonomiske politikken til fordel for folk flest. RV vil gjeninnføre tidligere konsesjonslovgivning som sikret norske bedrifter mot oppkjøp fra utlandet. RV ønsker å bevare arbeidsplasser i Norge.

RV arbeider for:

- 6 timers normalarbeidsdag
- Reell rett til lønnet arbeid for alle arbeidssøgere
- Statlige boligbanklån med fast lav rente og nedbetaling over minst 40 år
- En sterk offentlig sektor som tar ansvar for og som kan sikre dekning av behovene til barn, eldre, uføre, syke og funksjonshemmede på linje med behovene til arbeidssøgere.
- Å si opp EØS-avtalen og skjermte strategisk viktig produksjon (mat, energi).

KAPITTEL 3 - STANS UTARMINGEN AV KOMMUNENE

De fleste velferdstjenestene er i dag kommunenes ansvar. Stortinget og skiftende regjeringer har gjennom mange år gitt kommunene nye oppgaver og økt misforholdet mellom kommunenes inntekter og oppgaver. Mange fylker og kommuner har svart på dette med salg av kraftselskap og kraftrettigheter, omfattende privatisering og nedlegging av skoler, barnehager og sykehjem. Mange steder ser det ut som nytt rådhus, innleie av private konsulenter og heving av politikerlønnene er de eneste nye tiltakene kommunestyret har råd til. De kommunepolitikere som er lydige mot staten, blir nødt til å opptre som overgripere mot befolkningen i kommunen.

Fattigskolen har blitt ett av symbolene på den kommunale fattigdommen. Vedlikehold av skolebygg er systematisk strøket fra kommunebudsjettene i årevis. Lærebøker kjøpes inn til halve klassen, og elevene må ta med seg skolemateriell sjøl.

Kommunene og fylkene må igjen få en større del av verdiskapingen i samfunnet til offentlig velferd.

De aller fleste kommunepolitikere har partifeller på Stortinget som hvert år stemmer for nye runder med kommunal utarming. I kommunestyrene har det hittil, med viktige enkeltstående unntak, bare vært RV som har gått inn for at kommunene skal trosse statlige vedtak og for eksempel stanse innbetalinger til staten. Derfor mener RV det er nødvendig å

bygge opp et bredt grunnplanssamarbeid mot utarming av kommunene. Dette samarbeidet må omfatte flest mulig av fagforeningene, andre foreninger og lag i kommunen og de som bruker kommunens tjenester. RV arbeider for at kommuner og fylker skal slutte seg til Folkeaksjonen Velferd.

RV krever at både kommunal virksomhet og formue samles i ei kasse slik at kommunestyret får muligheter til å prioritere mellom alle kommunens midler. RV er for at befolkningas innsynsrett etter forvaltningsloven skal gjelde all kommunal virksomhet.

RVs folkevalgte er lojale mot befolkninga og bruker ikke sine folkevalgte verv til å gjennomføre statsdikterte spare- og privatiseringstiltak.

RV arbeider for:

- kraftig økning av kommuners og fylkers andel av skatteinntektene.
 - å stanse salg av offentlig eide kraftselskaper og kraftrettigheter
 - at kommunen slutter seg til Folkeaksjonen Velferd
 - folkelig (demokratisk) styring av de viktigste naturressursene: olje, gass, vannkraft, fisk, dyrkbar mark, skog, malm m.m.
 - at kommunen vedtar budsjett bygd på befolkningas behov for tjenesteyting
 - innbyrdes samarbeid mellom kommunene for å hindre at statens spare- og privatiseringspolitikk blir gjennomført
 - ei demokratisk modernisering av kommunal virksomhet bygd på brukernes behov og de ansattes erfaringer
 - at politikerlønninger fastsettes ut fra gjennomsnittslønn i kommunen
 - færre heltidspolitikere med lavere lønn.
- RV vil at politikere skal ha mulighet til å sette seg inn i sakene og derfor godtgjøres etter prinsippet om tapt arbeidsfortjeneste.
- å kvotere inn kvinner i alle utvalg i folkevalgte organ
 - å utvide antall stortingsrepresentanter og fjerne alle sperregrensene ved valg
 - å legge til rette for at kommunestyremedlemmer skal være deltids- eller fritidspolitikere
 - full åpenhet rundt norske krav og standpunkter i de pågående GATS-forhandlingene
 - tilbakeføring av kommunal virksomhet som er privatisert

KAPITTEL 4 - FOR FOLKEVALGT STYRING - MOT BYRÅKRATVELDE OG STATSDIKTAT

Mens kommunen har fått stadig større ansvar, har fylkene blitt fratatt oppgaver, som da sykehusene ble overført til statlige, markedsstyrte helseforetak som er unntatt folkevalgtes styring og ansvar. Samtidig beholder fylkene det samme misforholdet mellom oppgaver og inntekter.

Mye av kommunalt og fylkeskommunalt styresett er autoritært og uvennlig overfor befolkningen og er ikke innstilt på å bruke de offentlig ansattes egne erfaringer. RV mener det er mye å hente på en fornuftig slanking av offentlig byråkrati og pampevelde. Men den såkalte "moderniseringa av offentlig sektor" som regjeringa går i spissen for, peker i feil retning. Det er den mest kvinne- og arbeiderfiendtlige moderniseringskampanjen

som noen regjering har satt i gang. WTO som Stortinget vedtok mot RVs stemme og GATS-avtalen som er resultat av dette, brukes som brekkstang for å øke tempoet i denne kampanjen.

Dagens feil og mangler, som at kommunestyrets eller fylkestingets brede flertall har vedtatt å ikke vedlikeholde skoler og andre kommunale bygg, brukes også som argument for privatisering og for å gjøre gjenværende kommunal virksomhet markedsstyrt. Dette betyr ofte oppsplitting og oppretting av selskaper som ikke står under kommunestyrets direkte styring og kontroll. Det vanligste er Kommunalt Foretak (KF) eller AS. Angrep på tariffavtaler og pensjonsrettigheter er neste skritt etter at nye selskaper er dannet.

Sjøl om det er store feil og mangler i måten fylker og kommuner styres på, mener RV at det er bedre å ha folkevalgt styring enn å overlate alt til markedet. Folkevalgt styring kan være ei motmakt til statlig byråkrati og markedsstyring. Det som er av lokalt demokrati må bevares og videreutvikles, ikke innskrenkes og byråkratiseres. Utviklingen må styres lokalt fra folkevalgte organer for å få en ønsket utvikling i lokalsamfunnet. Det må sikres økonomisk handlingsfrihet til å løse de oppgaver kommune/fylkeskommuner står overfor.

RV går derfor mot de tiltakene som lanseres om å redusere antallet fylker, opprette nye og færre "regioner" i stedet for fylkene. Der staten og mange partier vil svekke folkevalgtes innflytelse og innføre markedsstyring, mener RV at både befolkningas innsynsrett og folkevalgtes makt bør økes.

Oppgavene bør løses på lavest mulig nivå. Oppgaver som krever stor grad av samordning mellom flere kommuner bør løses gjennom interkommunalt samarbeid uten at en gir avkall på folkevalgt styring. Statlige oppgaver som ligger til fylkesmannen bør vurderes overflyttet til fylkeskommunen eller til kommunen. Fylkesmannens virksomhet bør konsentreres om tilsyns- og kontrolloppgaver.

RV arbeider for:

- at staten skal slette gjelda til kommunene og fylkene
- statlige overføringer skal økes slik at staten dekker kostnadene til de lovpålagte oppgavene for kommunene og fylkene.
- gå imot tvangssammenslåing av kommuner og fylker
- at offentlig sektor styrkes, ikke baseres på forretningsmessige kriterier eller aksjeloven
- å avvikle kommunale aksjeselskaper og foretak for bedre å kunne gjennomføre folkevalgt styring basert på innbyggernes behov
- å samordne og forenkle kommunal saksbehandling og drift

KAPITTEL 5 - FORSVARSKAMP FOR VELFERD OG SOLIDARITET

Velferdsstaten slik vi kjenner den i Norge er sosialdemokratiets forsøk på å skape sosiale velferdsordninger også for arbeidsfolk innenfor rammen av en kapitalistisk økonomi. For kvinner har fellesløsninger innen omsorg for barn og syke ført til muligheter for utdanning og arbeid, som igjen har ført

til at mannen er blitt mer delaktig i privat omsorg for egne barn. Dårligere og/eller dyrere fellesløsninger vil tvinge den dårligst betalte i en familieenhet til å slutte i jobb og overta omsorg for barn og/eller syke familiemedlemmer.

Faren med denne typen "velferdsstat" er nettopp det som skjer nå: Kapitaleierne har behov for nye markeder, og nå er det offentlig sektor som står for tur. GATS-avtalen (WTOs avtale om handel med tjenester) brukes som brekkstang for privatisering og markedsstyring av gjenværende offentlige tjenester.

Alt dette fører til økt antall private tjenesteleverandører som retter seg mot et kjøpekraftig marked. Det skaper samtidig et utarma offentlig tilbud for de som ikke har råd til private løsninger. Forskjellene mellom folk blir større og klasseskillene øker. Stadige effektiviseringskrav og den økonomiske utarminga av offentlig sektor de seinere år har gitt folk et dårligere tilbud. Dette har vært en strategi for å få folk til å kritisere det offentlige tilbudet og bane vei for et tilsynelatende bedre og privat tilbud. Dette kommer i en voldsom kontrast til folk sine rettmessige krav om kvalitet på velferdsgodene og kravene om demokratisk styring av velferdstilbudenes omfang og fordeling.

Skal vi hindre at velferdsstaten ødelegges, mener RV at det er Vnødvendig med mobilisering på grunnplanet. Dette må skje på lokalt initiativ og på tvers av tradisjonelle organisasjonsskinner. Lokalt samarbeid innenfor Folkeaksjonen Velferd er en del av dette.

Kampen for velferdsgodene og en velferdstat er viktig for å gi folk bevissthet om fellesskap og solidarisk ansvar. Det finnes alternativer til kapitalstyring av velferd. Vi må gi folk muligheten til å se for seg et sosialistisk samfunn med velferdsgoder som en selvfølgelig del av menneskenes ansvar for hverandre. Derfor støtter RV enkeltkrav som handler om bedre velferd samtidig som vi tror den optimale velferdsstat bare kan få gode kår i et sosialistisk samfunn.

RV arbeider for:

- Minstelønn til alle
- En sterk, offentlig eid og styrt offentlig sektor
- Gratis tjenester innen helse, omsorg og utdanning
- Tilbakeføring til det offentlige av eierskap og styring av kollektivtransporten.
- Tilbakeføring til det offentlige av eierskap og styring av post- og teletjenester
- Tilbakeføring til det offentlige av eierskap og styring av kraft og vann
- Å overføre mer av den samfunnsnyttige tjenesteproduksjonen til offentlig sektor
- offentlige selskaper skal ikke drives etter aksjeloven

KAPITTEL 6 - KAPITALISTENE SKAL OGSÅ BETALE SKATT

Dagens byråkratiske og innfløkte skattesystem er skreddersydd for det rikeste mindretallet. Samlet skatt fra de 500 rikeste i Norge utgjorde i gjennomsnitt bare 23,5 prosent av inntektene deres i 2000. En skattyter med vanlig industriarbeiderlønn betalte rundt 35 prosent i skatt. Formuesskatten er i praksis en frivillig

ordning for de med høye formuer og gode skatterådgivere. Lønnstakere og pensjonister med noen sparekroner i banken blir derimot kontrollert til siste krone.

RV vil i stedet ha et enkelt og progressivt skattesystem, med hovedvekt på direkte skatt på inntekt og formue. Inntektsskatten bør senkes for lave og middels inntekter, samtidig som svært høye inntekter bør betale høyere skatt enn i dag.

Skattefritaket for aksjeutbytte må oppheves. Kapitalistenes ulike inntekter fra det arbeidet andre har utført, kalles kapitalinntekt. RV mener at slike snylterinntekter bør skattlegges hardere enn inntekt fra eget arbeid. Som et første steg vil RV endre skattelovgivning slik at aksjeutbytte og andre former for kapitalinntekt må skattlegges etter samme regler som gjelder for lønnsinntekt fra eget arbeid. Det betyr progressive skatteregler også for kapitalinntekter.

Det er velkjent at Ap og Høyre bokstavelig talt har konkurrert om å skreddersy de beste oppleggene for at norske skipsredere skal slippe å betale skatt. Men egentlig er dette bare toppen av isfjellet. Skattereglene i Norge er særlig innrettet på å favorisere de passivt snyltende kapitalistene.

Ingen skatt på husholdningsvarer, sykdom og funksjonshemminger

RV ser på egenandelene på hjemmetjenester og legehjelp som særskatt på sykdom, alderdom og funksjonshemming. RV vil fjerne alle slike særskatter.

RV vil avskaffe merverdiavgiften. RV er for miljøavgifter der disse fører til lokale og globale miljøforbedringer. RV er for avgifter på reklame, helseskadelige varer og luksusprodukter.

Nytt skattesystem

Et nytt skattesystem skal være enkelt og ubyråkratisk, med hovedvekt på direkte skatter. Skattesystemet må utformes slik at det ikke lenger lønner seg å drive med finans- og eiendoms-spekulasjon fremfor å investere i nyttig produksjon og tjenesteyting. De etatene som krever inn skatt må styrkes og innsatsen deres må rettes mot de rikes skattesnyteri.

RV vil støtte endringer i skattesystemet som drar i denne retning.

RV arbeider for:

- skattelette for lave og middels inntekter og pensjoner
- at aksjeutbytte og annen kapitalinntekt skal skattelegges på samme måte som lønnsinntekt fra eget arbeid
- at inntekter fra kr 550.000 må betale 20% toppskatt
- å fjerne all særskatt på funksjonshemming, uførhet og sykdom
- å innføre skatt på aksje-, finans og valutatransaksjoner, såkalt Tobin-avgift.
- særfradragene for alders- og uførepensjonister må gi fradrag i skatt av personinntekt hvis skatt av alminnelig inntekt blir null selv uten særfradrag
- å fjerne merverdiavgiften på vanlige husholdningsvarer
- å fjerne merverdiavgift på tjenester
- å øke fradraget i likningen for fagforeningskontingent til 3.200 kroner
- skatt på miljøfiendtlig forbruk, ikke på forbruk i seg sjøl - f.eks en rimelig

drivstoffavgift for å begrense flytrafikken og økt avgift på biler med mer enn 80 hestekrefter

- å fjerne eiendomsskatt på boliger med vanlig standard, og beholde eller innføre eiendomsskatt på luksusboliger og næringsbygg
- at selskapsskatten igjen skal betales til kommunen der bedriften har sin hovedaktivitet

KAPITTEL 7 - DEMOKRATI OG KAMPEN FOR DEMOKRATISKE RETTIGHETER.

Rød Valgallianse ser på kampen for demokratiske rettigheter som svært viktig i et samfunn. RV støtter organisasjoner, f.eks fagbevegelse, interesseorganisasjoner, som kjemper for demokrati og mot byråkratisering.

I den norske lovgivningen er det nedfelt en rekke regler som uttrykker rett til å motvirke maktforholdene. Det omfatter tale-, trykke- og organisasjonsfrihet, og stemmerett ved hemmelige valg der en kan velge mellom flere partier. Også prinsippene i offentlighetsloven, forvaltningsloven, streikeretten og rettssikkerheten er grunnleggende demokratiske rettigheter. Dette er lover og forskrifter som må forsvares.

Det viktigste angrepet på folks demokratiske rettigheter i Norge er forsøket på å få Norge inn i EU.

Omdanningen av offentlig sektor til foretak, private selskap og rein business, samtidig som beslutninger i politiske organ erstattes med rettighetslover, fører til at avmakten i befolkningen tiltar. Dette gjør at det oftest er de rike som vinner i rettighetssaker. Korrupsjon i forvaltningen endrer i dag karakter ved at høyt lønna byråkrater og topp-politikere utvikler et tett samarbeid med lobbyister, utrednings- og konsulentfirma som kjøper seg fordelaktige vedtak og medvirkning til vedtak.

Media og kulturelle institusjoner kjøpes opp gjennom omdanning til aksjeselskap og ved reklamefinansiering og sponing. Størst fare for yttringsfriheten og yttringsmulighetene er angrepet på produksjonsstøtte til aviser, men også kravet til lønnsomhet og bisnissdrift av kulturelle institusjoner. Innvandrings- og asylpolitikken norske myndigheter fører, er en sterk innskrenking av de demokratiske rettighetene. Politiets aksjoner mot innvandrere for å kontrollere om de har oppholds- og arbeidstillatelse er, i tillegg til å være grove rasistiske overgrep, også en trussel mot de demokratiske rettighetene i hele samfunnet.

Politiets brutale aksjoner mot demonstranter og høye bøter for ulovlige demonstrasjoner er angrep på yttringsfriheten, og vil få alvorlige følger om de får fortsette.

Religions- og livssynsfrihet

Norge har utviklet seg fra å være et land med én foretrukket religion, til å bli et moderne samfunn hvor de fleste religioner og livssyn er representert og akseptert som en del av det norske samfunnet. Norge er i dag et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn. Religion har hovedsakelig blitt brukt av maktthavere for å undertrykke folk. Allikevel anerkjenner RV alle innbyggernes rett til å utøve sin religion eller livssyn. Men det er et

motsetningsforhold mellom full religionsfrihet og det at én religion skal være statens offentlige religion. RV går derfor inn for å skille Den norske kirke fra staten. Ved et skille bør en del av Kirkens eiendommer forbli i statlig eller kommunal eie.

Staten skal være religiøst og livssynsmessig beskyttende. Det er ikke et spesielt statlig ansvar at tros- og livssynssamfunn skal ha et økonomisk grunnlag for sin virksomhet. De må behandles på lik linje med andre frivillige organisasjoner som søker støtte til sin virksomhet. RV anerkjenner ethvert tros- og livssynssamfunns rett til å etablere seg, men kan ikke akseptere aktivitet som bryter med norsk lov, slik som f.eks. Likestillingsloven.

RV er imot KRL-faget i grunnskolen. Det må erstattes av et felles fag som tar hensyn til norsk virkelighet med en majoritetsreligion og religions- og livssynsminoriteter. Innen et slikt fag er etablert, må det innføres full fritaksrett. RV vil fjerne den kristne formålsparagrafen i skolen.

RV erkjenner at ved en deling kirke-stat, vil Den norske kirke ha tilslutning av en majoritet av befolkningen. Det må allikevel på en rekke områder være viktig at den delen av den norske befolkningen som står utenfor Den norske kirke ikke blir diskriminert. Det betyr at det må bli reell likestilling når det gjelder tilgang til religiøs og livssynsmessig omsorg ved store ulykker, ved betjening på sykehus, i fengsler og i forsvaret. Kommunene må disponere lokaliteter der det er mulig å tilrettelegge for en seremoni tilpasset de ulike tros- og livssynssamfunns behov.

RV mener at Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, som representerer de fleste tros- og livssynssamfunn i Norge, er en viktig samarbeidspartner ikke bare for Kirke- og Undervisningsdepartementet, men også for Utenriksdepartementet i religiøse spørsmål.

RV arbeider for:

- at lovgivningen for arbeidsmiljø og streikerett ikke skal uthules.
- RV krever at alle ansatte har full yttringsfrihet om sitt arbeidsforhold og innsynsrett i alle forhold som angår arbeidsplassen.
- fullt innsyn i politiets og forsvarets politiske overvåking etter 1945 og avskaffelse av dagens overvåkingspoliti. De ansvarlige for overvåkingen må stilles til ansvar.
- Åpne møter i alle offentlige styringsorgan, bare unntak for personalsaker og sosiale utvalg når de behandler klientsaker.
- full offentlighet om alle styreverv, aksjeposter, økonomiske godtgjørelser og organisasjonsverv for alle politikere i kommunestyre, fylkesting, Storting og regjering.
- Stemmerett for innvandrere ved stortingsvalg etter samme regler som gjelder ved kommune- og fylkestingsvalget.
- utvidet rett til demonstrasjoner. Ingen avgrensinger av hvor mange demonstranter som er tillatt. Bøtetteroren mot demonstranter må stoppes.
- økt pressestøtte som sikrer mangfoldet i pressen.
- offentlig støtte til nærradiostasjoner som sikrer organisasjoner rett til yttring over eteren.
- å innføre republikk og avskaffe kongedømmet.
- At det vedtas en permanent innsynslov
- en lov om arbeiderkontroll i både offentlige

og private bedrifter. De tillitsvalgte skal ha rett til å undersøke alt som gjelder økonomi og regnskap hos arbeidsgiveren. For arbeidsgiveren skal det være straff for å mobbe eller trakasere de som gjør bruk av denne retten.

KAPITTEL 8 - FORSVAR

SJØLRÅDERETTEN. (KAP. 8 KAMP MOT KAPITALENS EU)

De siste tiårene har det vokst frem regionale frihandelsområder i alle deler av verden som ledd i den kapitalistiske globaliseringen. Utviklingen blir støttet opp av et overnasjonalt nettverk og mektige internasjonale institusjoner, slik som Verdens Handelsorganisasjon (WTO), Verdensbanken og Det internasjonale Pengefondet (IMF). I praksis er det et regelverk basert på nyliberalismen, dvs. frie kapital- og varebevegelser og minst mulig folkevalgt styring. I Europa er det den Europeiske Unionen (EU) som er det viktigste uttrykket for dette.

RV ser det som en viktig oppgave å knytte bevegelsene mot markedsliberalisme til kampen mot EU og EØS-avtalen for å få nye grupper med i nei-fronten. Samtidig vil vi arbeide for at flere EU-motstandere skal se sammenhengen mellom EU og den kapitalistiske globaliseringen.

EU arbeider for å skape et grenseløst marked og å gjennomføre regionalt det de andre institusjonene gjør globalt. Øst-utvidelsen er viktig for å nå dette målet. EØS-avtalen ble vedtatt av Stortinget i mai 1993 uten at avtalen ble lagt fram i stortingsvalg. EØS-avtalen er en dynamisk avtale som innfører stadig mer av EUs lovgivning i Norge og bryter opp folks rettigheter på alle nivå i forfatningen. Som følge av EØS-avtalen er også Norge presset til å innføre alle EU-lover om EUs indre marked. Men i tillegg til å være et frihandelsområde tar EU stadig mer form av en superstat med egen domstol, regjering og militærvesen til å håndheve sine økonomiske og politiske interesser – i skarp konkurranse med alle andre økonomiske stormakter, ikke minst USA og Japan..

Dette står fram som en trussel mot sjølråderetten til alle EUs medlemsland som er mindre enn de tre store: Tyskland, Frankrike og Storbritania. Privatisering og angrep på faglige rettigheter gjennomføres med bakgrunn i EU-vedtak. Muligheten til å slå tilbake disse angrepene gjennom å legge press på nasjonale politikere blir mindre og mindre. RV vil samarbeide med alle som vil gjenerobre og forsvare den norske sjølråderetten

Den norske regjeringa støtter aktivt opp om nyliberalisme og kapitalistisk globalisering, ikke minst gjennom sin støtte til det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet (EØS). Regjeringa støtter også den samme politikken gjennom WTO – akkurat som alle de andre kapitalistiske landene i Europa. Den norske storkoalisjonen (Ap + H) støtter interessene til de største kapitalgruppene. Utmelding av EØS er en forutsetning for nasjonal sjølråderett.

RV ser også på kampen mot EU som en del av kampen mot den internasjonale kapitalismen, inkludert kapitalismen i Norge.

Ved inngangen til det 21. århundre har det vokst frem en global og grenseoverskridende bevegelse mot nyliberalismen. RV ser det som en viktig oppgave å knytte denne bevegelsen opp til kampen mot EU og EØS-avtalen. Samtidig vil vi kombinere aktivt arbeid i Nei Til EU med kritikk av kapitalisme og imperialisme.

Foran en ny EU-kamp er det viktig å styrke Nei Til EU. Samtidig vil vi delta i organisasjoner som reiser motstand mot nyliberalismen mer generelt, og knytte dette arbeidet opp til kampen mot EU.

RV arbeider for:

- at Norge ikke blir medlem av EU
- å støtte Nei til EU
- å bygge allianser med andre nei-organisasjoner i Norge
- å delta i TEAM-samarbeidet (the alliance of EU-critical movements)
- å knytte faglige kontakter og kontakter med nei-fronten i de nye søkerlandene
- å ta opp EU og EØS i valgkampen
- å få sagt opp EØS-avtalen og Schengenavtalen
- å hindre norsk tilknytning til euroen
- å hindre norsk tilknytning til ESDP (European Security and Defence Policy)

KAPITTEL 9 - PÅ LAG MED NATUREN ELLER MILJØMORD I FRAMTIDA OGSÅ?

Med dagens profittøkonomi kommer hensynet til miljø og bærekraftig utvikling aldri i første rekke. Internasjonale miljøavtaler følges sjelden opp, og var-prinsipper settes til side, og ikke-fornybare ressurser brukes uten tanke for framtidige generasjoner. RV mener det trengs en dyptgripende samfunnsendring for å trygge livsgrunnlaget på jorda.

Miljømessig og økonomisk utjevning henger uløselig sammen. Forbruket av naturressurser og energi må bringes i balanse med bæreevnen til det globale økosystemet. Den rike del av verden må redusere sitt forbruk samtidig som den fattige delen av befolkningen i den tredje verden må få øke sitt. Rike land må satse på utvikling av ny miljøteknologi og omlegging til fornybare og alternative energikilder. Land med ressurser og teknologi må bidra til å utvikle ny miljøteknologi og dele denne kunnskapen med fattige land.

Et sosialistisk samfunn løser imidlertid ikke automatisk alle miljøproblemene. Heller ikke at det blir utviklet miljøvennlig teknologi, dersom det ikke stimuleres til at denne teknologien erstatter miljøødeleggende teknologi. En miljøvennlig utvikling krever også en bevisstgjøring og holdningsendring blant folk. Avgifter på miljøfiendtlig forbruk er et middel for å bevisstgjøre og stimulere til et mer miljøvennlig samfunn.

RV mener at Norge, med sin rike tilgang på naturressurser, har en internasjonal forpliktelse til satse på forskning og utvikling innen energi- og miljøteknologi. Norge må redusere energiforbruk og utslipp fordi vi har et relativt høyt generelt forbruk sammenlignet med mange andre land.

RV arbeider for:

- reduksjon av avfallsmengder gjennom krav til emballasjereduksjoner og avgifter på produkter med unødig og miljøfarlig

emballasje.

- tilrettelagt sortering og innsamling av avfall
- gjenbruk, gjenvinning og energitnyttelse tilpasset lokale, regionale og nasjonale forhold og basert på de løsninger som kommer best ut i et totalt miljøregnskap.
- at de store rovdyra i Norge må bevares som en del av det økologiske mangfoldet
- at norske villmarksområder må beskyttes for storstilt hyttebygging utenfor allerede bebygde områder
- at norske naturressurser må forvaltes slik at artenes mangfold og evne til opprettholdelse ikke reduseres.
- norske naturressurser må forvaltes på en måte som ikke ødelegger nærings- og livsgrunnlag for lokalsamfunn, verken nå eller i framtida.
- å sikre vern av viktige områder langs kysten ved å utarbeide plan over områder som bør vernes mot utbygging av vindkraft, bølgekraft, saltkraft og andre energikilder, tilsvarende "samla plan for vassdrag".
- full etableringsstopp for golfbaner inntil det er utarbeidet et nasjonalt planverk som forviser golf til arealer som har liten betydning for matproduksjon og naturvern.
- økt satsing på forskning og utvikling av fornybare energikilder
- at miljøaspektet skal inn i all teknisk forskning
- at forsøkene med atomkraft i Norge må stoppes
- at norsk kunnskap om miljøproblemer og miljøteknologi må stilles til rådighet for land i den tredje verden

KAPITTEL 10 - OLJEN OG VANNKRAFTA TILHØRER FOLKET

Norge er en energinasjon. Vannkrafta har vært helt sentral i oppbygginga av norsk industri og økonomi. Olje- og gassforekomsten i Nordsjøen gjorde oss i stand til å videreutvikle økonomien når resten av Europa møtte kriser på syttitallet.

Tilgangen på vannkraft og olje har gjort det mulig å bygge opp en levekraftig industri i Norge, og disse to ressursene vil være en hovedbærebjelke i Norge i overskuelig framtid. RV ønsker at Norge skal videreutvikle seg som industri og energinasjon.

Samtidig som energien historisk har gitt arbeidsplasser og velstand i Norge, har utnyttninga av den blitt stadig mer knytta til verdens og Norges voksende miljøproblemer. Kampen om Mardøla og ikke minst Alta-utbygginga markerte slutten på den "uprobematiske" vannkraftsutbygginga. Oljeutvinninga har vært et forureningsproblem helt fra starten, først i forhold til ukontrollerte utslipp a la Bravo-ulykken i 1977 og i seinere tid knytta til faren for klimaforandringer ved forbrenning av fossil energi. Utslipp til luft og vann har bidratt til å sette energiproduksjon og den kraftkrevende industrien i "vanry" de siste tiåra. På 1990-tallet vedtok Stortinget å overlate styringa av norsk energipolitikk til markedet. Vannkrafta selges nå på europeiske kraftbørs, Statoil har blitt aksjeselskap og konsesjonslovene og nasjonal kontroll med energiresursene er til dels avvika eller under kraftig press. Vi er i ferd med å miste kontrollen over våre egne energiresurser.

Som forbrukere merker vi dette gjennom privatisering av energiselskap, oppdeling

av linjenett og strømleverandør i atskilte selskaper og et voldsomt press for å "velge rett" leverandør av energi til privathusholdninger. Det frie kraftmarkedet har ført til anarki i energiproduksjonen, der produksjon, eksport og import ikke blir styrt av behov i samfunnet, men kortsiktig profittjakt. Resultatet er både sløsing, energikrise og høyere priser til husholdningene.

Hvis Norge skal utvikle seg som energinasjon de neste tiåra er det avgjørende at folkevalgte tar tilbake kontrollen med energi og industripolitikken og bruker den kontrollen til å skape en "grønn" energinasjon. Gjennom satsing på miljøteknologi og oppbygging av nasjonal foredling og forvaltning av olje og gass og vannkraft har vi muligheten til å stå i spissen for utvikling av rein energiproduksjon.

Norge må satse sterkt på alternativ energi, men vi må alltid huske på at all energiproduksjon, også fornybar energi, har iboende miljøproblemer. Vi må sikre at utbygging av vindkraft, bølgekraft, saltkraft m.m. ikke fører oss opp i tilsvarende miljøproblemer som vi har fått med utbygging av vannkraft. Det viktigste tiltaket for å sikre tilstrekkelig energi er storstilt energisparing i alle deler av samfunnslivet. Totalt sett er det mulig å gjennomføre en kraftig reduksjon i bruken av fossilt brensel uten like stor økning i elektrisite tsproduksjonen basert på fornybare ressurser. Nye fornybare energiresurser er viktige, men kan bare fungere som et tilskudd. Effektivisering av energiproduksjonen og energisparing blir det sentrale. Det er ikke behov for gasskraftverk for å dekke innenlandsk energibruk.

RV arbeider for:

- Topprissystem på strøm, rimelig strøm til nødvendig forbruk, dyr strøm til overforbruk
- Nasjonal kontroll på olje og energiresursene
- At inntil EØS-avtalen er sagt opp, vil RV kreve unntak for denne sektoren
- Tilbakekjøp av solgte kraftverk og energiselskaper
- Stans i store nyutbygginger av vannkraft, i stedet en nasjonal satsing på opprustning av eksisterende kraftverk og linjenett
- tilrettelegging for utbygging av mini- og mikrokraftverk der dette ikke er i strid med nasjonale og lokale verneinteresser
- langsiktig plan for utvinning av olje og gass i Nordsjøen som reduserer utvinningstempoet og sikrer stabile leveranser for fastlandsindustrien
- avvisning av EUs gassdirektiv og andre forslag som truer den nasjonale og politisk kontrollen med olje og gassressursene
- tilbakeføring av Statoil til et statlig og politisk styrt selskap
- at deler av inntekten fra oljeindustrien brukes til å utvikle alternative energikilder som vind og hydroenergi, det utarbeides en plan for Norge som energinasjon etter olja
- investering i olje, gass og energiraffinering i Norge, staten må bruke alle tilgjengelige virkemidler til å skape en levedyktig og miljøvennlig energiindustri i Norge.
- betydelig satsing på fornybar energi som vannkraft, varmepumper, bioenergi, hydrogen og bølge-, sol- og vindkraft.
- at Norge må redusere olje- og gassproduksjonen
- at planer må legges for tilpasning til energiforbruk uavhengig av olje og gass
- målbevisst og vedvarende satsing på

energiøkonomisering i private husstander
 ■ tilrettelegging for energisparende tiltak i industri og produksjonsbedrifter.
 ■ At inntil EØS-svtaalen er sagt opp, vil RV kreve unntak for denne sektoren

KAPITTEL 11 - FOR INDUSTRI OG ET ALLSIDIG NÆRINGS LIV

Norsk næringsliv er av historiske årsaker preget av industri bygget rundt vannkraft og foredling av råvarer fra land og hav. En styrking av industrien er avhengig av en overordnet nasjonal plan for en allsidig, økologisk vareproduksjon, som bygger både på de menneskelige og naturgitte forutsetningene vi har i landet.

RV ønsker å satse på forskning og produktutvikling. Det må skje i nært samarbeid med forbrukerne, og den kunnskapen arbeidsfolk har om produkter og produksjonsprosesser må tas i bruk. Moderne teknologi må brukes for å fjerne ensformig og tungt arbeid, for å minimalisere forurensing, og for å gi arbeidene innsyn i og makt over produksjonsprosessen.

Med knytningen til EØS-avtalen er norske konsesjonslover blitt undergravd. Norsk industri er dermed åpent for oppkjøp fra utenlandske selskaper. I stedet for å ha offentlig kontroll og styring for å sikre at kunnskap og arbeidsplasser lar myndighetene markedet styre. RV ønsker offentlig eierskap i norsk industri.

Norge vil i mange år være leverandør av olje- og gass. Det er derfor viktig å ha flere underleverandører for teknologi og tjenester til oljevirkosomheten i Norge, for å opprettholde kompetanse og arbeidsplasser.

RV jobber for at Norge skal fortsette med kraftkrevende industri, og ønsker å utvikle den videre med energisparing og bruk av fornybar energi til erstatning av fossilt brensel. Smelteverkene bruker store mengder fossilt kull som inngår i den kjemiske prosessen. Mye av dette kan erstattes med treull produsert av løvtrø og avfall fra norsk skogindustri slik at vi oppnår en kraftig reduksjon i utslipp av CO₂ og svovel. Tilgjengelig biobrensel bør derfor i første rekke bli brukt i smelteverk. RV støtter kravet om et statlig investeringsfond som kan sikre fortsatt norsk eierskap og nyinvesteringer i industrien. RV mener at oljefondet må brukes på forskning og utvikling av norsk industri, samt utbygging av infrastruktur som for eksempel jernbane, bredbånd og oppgradering av kraftproduksjon og - distribusjon.

RV arbeider for:

■ Offentlig og demokratisk eierskap og nasjonalisering av industrien for å sikre arbeidsplasser og en god samfunnsutvikling i Norge

KAPITTEL 12 - STOPP AVFOLKINGEN - FOR ET LIVSKRAFTIG DISTRIKTS-NORGE

Primærnæringsene og industrireisning bygd på lokale naturressurser var grunnlaget for en desentralisert bosetting i Norge. Sterke lokalsamfunn der folk har kontroll over ressursene og verdiskapinga er den beste garantien mot miljørasering og sentralisering.

I dag vokser skillene mellom by og land. Storbysene vokser, og med det fattigdomsproblemet knyttet til storbyene. Tettstedene blir sterkere mens distriktene tappes for verdier når det gjelder arbeidskraft og menneskelige ressurser. Med presset på byene øker energibruk og forurensing - stikk i strid med offisielle målsetninger.

For at det skal være mulig å opprettholde livskraftige distrikter er det nødvendig at det i tillegg til de tradisjonelle næringene, fiske og landbruk, også fins industri og annen næringsvirksomhet. For at det skal bli mulig å legge bedrifter og dataarbeidsplasser i distriktene er det nødvendig at staten tar ansvar for å bygge ut infrastruktur for bredbånd over hele landet. RV vil også støtte interkommunale og fylkeskommunale satsinger der staten lar være å ta ansvar for dette. En fornuftig distriktpolitikk forutsetter at alle har samme tilgang til bredbånd, og at prisen for bruken er den samme over hele landet.

EU-tilpassing og markedsliberalisme er et angrep på distriktsnorge og Nord-Norge særskilt. Gjennom mange år har det fra EU-tilhengere blitt kjørt en kampanje for å få kutta overføringene til jordbruket, bygd ned kystflåten, lagt ned og privatisert industrien og generelt bygd ned velferden i utkanten. Kystfolket har vært og er sterkt truet av den langvarige rovdriften på fiskeressursene som den norske og internasjonale trålerflåten står bak.

EØS-avtalen og tilpassing til WTO sine regler for fri omsetning av jordbruksprodukter vil akselerere denne utviklingen. Derfor er det en forutsetning for et livskraftig distriktsnorge at vi fortsatt holder oss utenfor EU og melder oss ut av EØS.

RV arbeider for:

- at lokale ressurser skal danne grunnlag for arbeid og produksjon i den delen av landet ressursene er.
- at nye statlige institusjoner og forvaltningsorgan blir plassert utenfor de store byene
- lovendringer og støtteordninger som gjør at ungdom i etableringsfasen skal få seg boliger og ikke bli fortrent av kjøpesterke folk som vil ha feriesteder.
- at makta over ressursene i utmarka i stor grad skal ligge i lokalsamfunnet som utnytter dem.
- at ingen statlige arbeidsplasser i distriktene skal nedlegges uten at det blir etablert alternativer.
- at samiske interesser må ivaretas når statlig, fylkeskommunal og kommunal planlegging får virkning for samiske områder.
- Nei til skolenedleggelse - forsvar skolen der folk bor.
- Nei til nedlegging av postkontorer og andre offentlige etater i distriktene.
- Postkontorer og andre offentlige etater i distriktene

KAPITTEL 13 - SAMFERDSEL

På grunn av jakten på maksimalprofit og markedets anarkistiske karakter krever dagens økonomiske system langt mer varetransport enn en planøkonomi vil gjøre. Det betyr at samfunnet må organiseres slik at det krever mindre transport. Lokal produksjon betyr ofte mindre transportbehov.

Arbeidsplasser og butikker må legges der folk bor. Barnehager og skoler må ligge i nærmiljøet. I byområdene må kollektiv- og gang/sykeltrafikk bli dominerende, ikke matpakkekjøring.

Transportsektoren stod i år 2000 for 23 % av energibruken i Norge. Det meste er fossil energi. RV vil ha en samferdsel som sliter vesentlig mindre på miljøet enn i dag, og som er sosialt rettferdig. Den samfunnmessig unyttige transporten må bort. Den nødvendige transporten må utføres på en effektiv måte som prioriterer energiøkonomisering og utvikling av miljøvennlige transportteknologier.

I dag har tog, buss og bane et prisnivå som gjør at det blir vesentlig mye billigere å kjøre bil. Derfor må prisforholdet endres kraftig.

Norsk samferdsel preges i dag av et stadig friere marked og satsing på biltrafikk. Dette er bra for finans-, olje-, bil- og entreprenørkapitalen. Tapeme er det globale miljøet, de som bor langs veiene, de som ikke kan benytte bil og de mer enn 12 000 som hvert år skades i trafikkuulykker.

Å snu samferdselspolitikken i bærekraftig retning krever bruk av flere virkemidler samtidig. RV prioriterer tiltak som gjør bruk av kollektivtrafikk og sykkel/føtter raskere, billigere og enklere. RV vil ha gratis og offentlig eid kollektivtransport i byer og tettbygde strøk. Rutenett og transportmidler bør bygges ut og være mer fleksible enn i dag, slik at folk flest får reelle alternativer til privatbil. Men det er ei dødslinje for kollektivtrafikken hvis en avviser restriksjoner på personbilbruk med å si at "først må kollektivtilbudet bli bra." Ingen buss eller bane kan isolert sett konkurrere med privatbilens "fra dør til dør når du selv vil".

Der kollektivtrafikk er et godt utbygd alternativ må det bli relativt sett dyrere å kjøre bil. Skal vi få bilfrie bysenter og kraftig reduksjon i miljø- og personskader trengs det også kraftige restriksjoner på privatbilisme i bystrøk.

Fra bil til bane, fra fly til tog

For å få gods over fra bil til bane må en bl.a. kombinere utbygging av omlastingsterminaler og skattlegging av langtransport der jernbane er et alternativ. Dette er "ulovlig" så lenge Norge er bundet av EØS-avtalen. Bygging av høyhastighetsjernbane er avgjørende for at toget skal vinne tilbake det hastighetsmessige forspranget. Med topp høyhastighetstog mellom alle større byer i Norge og til Stockholm, Gøteborg og København kan toget også konkurrere på tid og pris med fly.

Mellomløsninger, som krengetog og oppgraderinger er bortkastet investering, hvis en vil at toget skal overta mest mulig av persontrafikken. Fordi høyhastighetstog vil gjøre det mulig å "bo landlig nær byen", er det også et bidrag til å opprettholde et spredt bosettingsmønster.

De ansattes vilkår - nasjonalisering av transportsektoren

De ansatte i varetransporten er hardt presset som en følge av hvordan vareproduksjon og distribusjon er organisert. Produksjonen flyttes til områder med lavest mulig lønns- og

produksjonsutgifter. Grossister og butikker i varehandelen har i dag få, men sentrale lager. Industribedriftene har neste ikke lager. Varetransporten knytter det hele sammen etter "just in time"-prinsippet, transporttiden og prisen på transport presses ned. Denne konkurransen fører til monopolisering, flere ulykker og utslitte transportarbeidere.

RV går inn for nasjonalisering av transportsektoren som et første skritt mot en sosialisert og arbeiderstyrt transportnæring. Målet er rasjonelt og fornuftig samarbeid mellom ulike ledd i transportkjeden.

Inntil varetransporten kan legges om går RV inn for at eiergruppene skal være ansvarlig for brudd på arbeidstider og arbeidsreglement, etter mønster fra anleggsbransjen, der hovedentreprenøren står ansvarlig for brudd som er foretatt av underentreprenører.

Veiprising?

I en framtidig, sosialistisk planøkonomi kan miljøavgifter være tjenlig for å få en prisstruktur på energi og transport som fremmer utvikling og bruk av bærekraftig teknologi. I et samfunn som vårt med store og økende inntektsforskjeller, kan slike skatter øke klaseskillene og derfor virke usosialt.

Såkalt veiprising er eksempel på en "grønn skatt" som kan brukes for svært ulike formål. Det er teknisk mulig å lage et system som gjør den farligste og mest miljøskadelige biltrafikken i et byområde aller dyrest. Dette kan kombineres med kraftig utviding av kollektivtrafikk som er billig eller gratis. Systemet må utformes slik at det ikke er brukbart til å kartlegge hvor personer til enhver tid beveger seg. RV er for å bruke den nye teknologien slik at det tjener RVs samferdselspolitiske mål.

Men veiprisingsteknologien kan også brukes for å tjene stikk motsatte mål i samferdselspolitikken, for eksempel slik at stat og kommune får høyest mulig skatteinntekter av nødvendige arbeidsreiser. Når staten kombinerer dette med å forsømme utbygging av kollektivtrafikken er det fortsatt olje- og bilkapitalen som blir vinnerne.

RV vil vurdere hvert veiprisingsprosjekt ut fra det samferdselspolitiske mål det tjener.

Trygg samferdsel

Trafikkulykker på veien er et av de største samfunnsproblemene, med ca 300 drepte og 12 000 skadde hvert år. I den grad dette kan måles i penger, er de samfunnsøkonomiske kostnadene regnet til mellom 25 og 40 milliarder i året, bare for Norge.

Det er en klar sammenheng mellom trafikkulykker og trafikkmengden. Forskning viser at halvering av trafikken betyr halvering av tallet på ulykker. Redusert veitrafikk er ikke bare et miljøtiltak, men også et av de viktigste tiltakene for å få færre trafikkulykker.

Selv om RV også vil prioritere å utbedre farlige veistrekninger og ulykkespunkter, går vi mot ideen om at det er mulig å investere seg ut av trafikkulykkene. Den viktigste faktoren i trafikken er mennesket. Vi ønsker omfattende og varige tiltak mot høy fart, for gode holdninger og bedre opplæring.

RV vil ha et veinett som gjør det mulig å komme trygt fram uten bil, til fots og med

sykkel. Det betyr sammenhengende veinett for syklist og fotgjengere i alle byer og tettsteder og langs hovedveiene. I tillegg til å være et tiltak for trafikksikring, er dette også bra for helse og trivsel.

RV arbeider for:

- å stanse utbyggingen av de fleste store, nye veianlegg, og bare gjennomføre anlegg med stor miljøvirkning.
- å gjennomføre en kraftig miljøopprydding ved belastede veier og andre samferdselsanlegg.
- at store bedrifter/etater som trafikkerer avstander på 2 - 3 mil skal basere seg på el-biler.
- sammenhengende sykkelveinett i byer og tettsteder.
- å ha ordninger med sykler til fri eller billig bruk ved holdeplasser og stasjoner.
- å bygge ut et godt kollektivtilbud i byer og tettsteder og samordnede transportopplegg utenfor byområder og tettsteder slik at transporttilbudet blir billigere, bedre og mer energieffektivt.
- gå imot privatisering av offentlige kollektivselskap, nasjonalisere hele transportsektoren og lage et integrert system, med overlappende horisontale nettverk av transportløsninger.
- at staten skal betale en mye større del av kollektivtransporten lokalt og nasjonalt.
- planmessig overgang av gods fra veitransport til energieffektiv transport med bane og båt, bl.a. ved å kombinere utbygging av omlastingsterminaler og skattlegging av langtransport med bil der båt/bane er et alternativ.
- forskning på å bruke mindre fossilt brensel til transport, for eksempel ved å erstatte bensin og diesel med hydrogen produsert fra fornybar energi.
- å bygge ut topp høyhastighetsjembane, inkludert Nord-Norgebanen til Tromsø, som i tid slår ut bilen og konkurrerer med fly på korte og mellomlange strekninger.
- Prosjektet Haukelibanen (høyhastighetsjembane øst-vest)
- flere sjøsikre snøggåter langs kysten og i fjordene
- at kollektivtransporten ikke settes ut på anbud
- at nødvendige veiprojekter skal finansieres av staten, og ikke med bompenger

KAPITTEL 14 - ARBEID TIL ALLE, FORSVAR DE FAGLIGE RETTIGHETENE

Arbeidsledigheten blir under kapitalismen brukt til å holde lønna og andre "kostnader" nede og myndighetene ønsker ledighet som et finanspolitisk virkemiddel – RV vil det motsatte.

De etablerte faglige rettighetene er et hinder for videre utvikling av kapitalismen og økt utbytting. Disse rettighetene har derfor stadig blitt redusert gjennom svekkede tariffavtaler, lovendringer og privatisering og omorganisering av offentlig virksomhet og deregulering av arbeidsmarkedet. Dette viser at borgerskapet er på offensiven – RV vil bidra til å snu denne utviklinga.

Arbeid til alle

Det er mange reelt arbeidsledige i Norge og stadig flere blir presset ut av arbeidslivet. Mange trygdede søker tilknytning til arbeidslivet gjennom deltidsarbeid. Flyktninger og innvandrere har problemer

med å skaffe seg fast arbeid. Samtidig er det store uløste samfunnsoppgaver. Det er behov for flere hender i arbeid i skoleverket, i eldreomsorgen, på sykehusene og i offentlig bygging og vedlikehold av infrastrukturer. En slik satsing ville skape arbeidsplasser og bedre levekår for oss som allerede bor i landet og åpne for økt innvandring, men den politiske viljen til å etablere disse arbeidsplassene mangler. Når profitten er drivkrafta, blir ikke dette sett i sammenheng. Det "svarer seg" for de som sitter med makta å la folk gå arbeidsløse og leve på trygd. Dette er sløsing med de viktigste ressursene i samfunnet, og ødeleggende både for arbeiderklassen og for enkeltmennesket.

For at de arbeidsløse skal bli en kraft i kampen mot arbeidsløshet, må de organisere seg som en del av fagbevegelsen. Sammen må det kjempes for verdige forhold og omfordeling av midlene i samfunnet, slik at alle kan komme i arbeid.

Fagbevegelsen og den uorganiserte delen av arbeiderklassen

Fagbevegelsen er arbeidernes organisering som klasse. LO er det viktigste uttrykket for denne klasseorganiseringa. RV ønsker en sterk og uavhengig fagbevegelse uten formalisert binding til et eller flere partier. RV ønsker en demokratisk fagbevegelse der den reelle makta ligger blant medlemmene.

RV er for en mer enhetlig fagbevegelse, og mer samarbeid mellom LO-forbund og forbundene utenfor LO. Målet er en sammenslutning for alle fagorganiserte. Også saksrettede bevegelser mellom fagorganisasjoner og andre organisasjoner med sammenfallende mål styrker fagbevegelsen. Kvinnene er en viktig del av fagbevegelsen og kvinnekrav må være hele bevegelsens krav. Kvinner tjener fortsatt dårligere enn menn. De har ofte yrker med hardere arbeidspress. Kravet om økt lønn i de kvinnedominerte yrkene utgjør et viktig brudd med moderasjonslinja. Også kravet om 6-timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon er et viktig kvinnekrav, og et krav for hele arbeiderklassen. Fagbevegelsen må videre ta inn over seg at arbeiderklassen også består av folk fra nasjonale og språklige minoriteter. Den må fremme krav som særlig ivaretar disse gruppernes interesser og styrker enheten i arbeiderklassen.

De siste årene har vi sett at store grupper av arbeidstakere stiller seg utenfor den tradisjonelle fagbevegelsen. Disse har ofte ingen eller dårlige arbeidskontrakter og arbeider uten vanlige rettigheter. De viktigste eksemplene er "burgerproletariatet" innenfor hotell, restaurant og handel, ansatte i det nye markedet for utleie av arbeidskraft, ansatte innfor virksomhet som er lagt ut på internasjonale anbud, og ansatte innfor telekommunikasjon og IT. I tillegg til sjøl å ha dårlig stillingsvern og arbeidsvilkår, utgjør disse gruppene av uorganiserte et press på lønnsnivå og faglige rettigheter for hele arbeiderklassen. For fagbevegelsen er det strategisk avgjørende at den klarer å fange opp alle nye grupper av arbeidere.

Forsvar de faglige rettighetene

Borgerskapet, med NHO i spissen, angriper rettighetene fagbevegelsen har tilkjempet seg. Uthuling av normalarbeidsdagen, bruk

av overtid og løse ansettelsesforhold har økt i omfang de siste årene. Organisasjons- og streikeretten angripes. Arbeidsfolk må slåss mot svekking av arbeidsmiljøloven, sykkelønsloven, normalarbeidsdagen, oppsigelsesvernet og for forhandlingsretten og tariffavtalene. Bare gjennom mobilisering og faglig og politisk kamp kan denne utviklinga snus.

Privat kapital i Norge er i dag i hovedsak organisert i nasjonale og internasjonale konserner. Viktige beslutninger med store konsekvenser for arbeiderklassen tas på konsernivå uten at dette speiles særlig i tilsvarende lov- eller avtalefesta faglige rettigheter og faglige strukturer. For å forsvare arbeiderklassens stilling, er det avgjørende å kjempe for formalisert tværfaglig og internasjonal organisering og for forhandlings- og streikerett på konsernivå. Opphevelsen av forbudet mot inn/ utleie av arbeidskraft og det offentlige arbeidsformidlings-monopolet var et alvorlig nederlag. Nå er det fritt fram for inn- og utleie som et viktig verktøy for arbeidsgiverne for fleksibilisering og oppsplitting av arbeidsstokken. RV mener dette må møtes med krav om vetorett for tillitsvalgte ved innleie og vikarer fra vikarbyråer, og krav om tariffatale og rett til videre opplæring for ansatte i utleiebedrifter.

Opgaven til RV er å være støttespiller for arbeiderklassen, og ta opp i seg det som skjer av opprør på grunnplanet.

RV arbeider for:

- arbeid til alle.
- økt offentlig virksomhet
- nye faste stillinger i stedet for permanent overtid.
- fagorganisering av alle arbeidsløse.
- varige trygdeordninger for langtidsløse, bort med 80-ukersregelen.
- trygdefinansiert kompetansegivende utdanning eller samfunnsnyttig arbeid til tariffønn til arbeidsledige.
- å forsvare normalarbeidsdagen og innføre 6-timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon.
- kraftig lønnsøkning i de kvinnedominerte yrkene.
- tariff-festet minstelønn på 90% av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn – også for lærlinger.
- at streikeretten utvides til å gjelde ved lokale forhandlinger og tvungen lønnsnemnd avskaffes.
- reell lokal forhandlingsrett ved all lokal lønnsfastsettelse
- å forsvare sykkelønsordningen - nei til gjeninnføring av karensdager og reduserte sykepenger.
- utvida adgang til egenmelding ved sykdom.
- å forsvare arbeidsmiljøloven av 1977.
- forhandlings- og streikerett på konsernivå.
- strengere regler ved kortvarige tilsetninger og innleie. Vetorett for tillitsvalgte.
- at krav om tariffavtale i samsvar med norske overenskomster skal ligge til grunn for all anbudsinnhenting og bortsettning av oppdrag og virksomhet.
- å oppløse Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). NIS er en hån mot rettighetene til sjøfolk.

KAPITTEL 15 - SJUKEHUS SKAL VERE EIN RETT, IKKJE BUTIKK.

Norsk sjukehusvesen er no inne i første etappe på den same typen omdanning som no er fullført innfor telesektoren og halvvegs fullført i Posten. RV arbeider for å stanse denne prosessen.

Sjukehusreformen som Ap-regjeringa gjennomførte raskt og brutalt, var eit langt steg på vegen til å omdanne sjukehusa til vanlege, marknadsstyrte bedrifter. Når sjukehusforetaka no blir styrt etter omtrent same prinsipp som private bedrifter, kan resultatet i løpet av få år bli eit klassedelt sjukehusvesen. Marknadskreftene vil ut frå sin eigen innebygde logikk samle ressursane rundt fagfelt og sjukdomstilstandar som er forholdsvis enkle å behandle og der det går an å få til rask og effektiv "produksjon" med høg fortjeneste.

Viss marknadskreftene får overta, vil det og heilt logisk føre til at det på nokre fagfelt veks fram kostbare, men gode private sjukehusstilbud for dei som kan betale. Andre må vente i kø på dei vanlege sjukehusa.

Kapitalen er som kreft og tar berre ansvar for sin eigen vekst. Marknaden kan derfor ikkje styre sjukehus. RV arbeider for at sjukehusa istaden skal bli styrt ut frå helsefaglege omsyn. Fordi det er viktig å ha kort veg til sjukehuset, går RV både mot å leggje ned lokalsjukehusa og mot avvikling av enkeltavdelingar som trengst for å oppretthalde kvart enkelt lokalsjukehus.

RV er imot tiltak som gjer sjukehus og andre helseinstitusjonar meire marknadsstyrt, anten det blir kalla privatisering, konkurranseutsetjing eller det dukker andre ord og begrep.

RV vil oppheve Lov om helseforetak og erstatte den med ei ny lov som slår fast at det kvar enkelt innbyggjar har ein rett til gratis sjukehusbehandling, og at det er statens plikt å sørge for dei sjukehusa og sjukehusenestene som trengst.

RV er for å øke utdanninga av helsepersonell, men meiner dette er til lite hjelp viss ikkje bemanning og lønsvilkår, særleg i dei underordna stillingane, blir betra. Det må bli muleg og vanleg å stå i jobben fram til pensjonsalder anten du har ansvaret for reinhald eller for omsorg og pleie på avdelinga.

RV arbeider for:

- Forsvar av lokalsjukehus og sykestuer mot nedlegging.
- Utbygging av jordmortjenesta og desentralisering av sjukehusstjenester.
- Døgkontinuerlig akuttberedskap på alle lokalsjukehus
- at sjukehusa skal tilbakeføres til fylkeskommunen

KAPITTEL 16 - INKLUDERENDE ARBEIDSLIV, INKLUDERENDE SAMFUNN

Mennesker som ikke fungerer innenfor de snøvre rammene man blir budt i Norge i dag, kalles ofte syke eller funksjonshemmede. Det er vår oppfatning at at samfunnet stenger flere og flere ute gjennom diskriminering, og viser liten vilje til tilrettelegging og det

stilles umenneskelige effektivitetskrav.

RV støtter brukreorganisasjoner og interesseorganisasjoner som arbeider for et mer inkluderende samfunn. Disse organisasjonene må få reell makt. Dette i tillegg til individuell brukermedvirkning for funksjonshemmede og mennesker med psykiske lidelser.

RV støtter satsingen på psykisk helsevern, men det er også nødvendig med større åpenhet og holdningsendringer innen denne delen av helsevesenet. Overdreven bruk av tvang og medisiner må bort.

RV støtter parolen "inkluderende arbeidsliv". Inkluderende arbeidsliv må også innebære at samfunnet godtar at noen mennesker har høyere sykefravær enn andre.

RV går inn for bedre arbeidsmiljø og bedre tilrettelegging, men vi er i mot å sette målsettinger og krav om lavere sykefravær. Slike sykefraværskampanjer fører til at arbeidstakere presses til å gå på jobben når de er syke.

■ RV går inn for samfunnslønn for å gi alle med helseproblemer en økonomisk trygghet

KAPITTEL 17 - EN PENSJONSREFORM FOR FOLK FLEST!

Rød Valgallianse mener at det er det offentlige oppgave å sørge for folks levekår som pensjonister. Folketrygden kan ikke overlates til børsspekulantene. RV vil derfor gå imot enhver privatisering av Folketrygden og vi vil bekjempe overgang til innskuddsbaserte tjenstepensjoner i stedet for dagens ytelsesbaserte ordninger.

Med en ytelsesbasert ordning menes at trygden/pensjonen måles i forhold til tidligere lønnsinntekt. Rød Valgallianse vil opprettholde dette prinsippet, men styrke Folketrygdens Grunnbeløp (G-en) slik at antall år i arbeidslivet og tidligere inntekt får mindre vekt. Behovet for tjenstepensjon i arbeidslivet vil dermed bli mindre. De høytlønnte og rike kan evt. fortsatt sikre seg med private pensjonsforsikringer. RV går klart imot Pensjonskommisjonens enø alternative med en statlig "garantipensjon" der pensjonistenes reelle kjøpekraft avgjøres av innskuddsbaserte tjenstepensjoner og individuelle investeringsvalg.

Pensjon er et offentlig, dvs. statens ansvar. Rød Valgallianse prinsipielle syn er at alle trygder skal betales over skatteseddelen. Oppspart kapital og virksomheten i Kommunenes Landspensjons Kasse (KLP) og Statens Pensjonskasse kan overføres til Rikstrygdeverket. Kommunene vil dermed slippe den økonomiske belastningen med fondsavsetninger til framtidige pensjoner. For arbeidsgiversiden burde det også være likegyldig om avsetninger til de ansattes pensjoner betales som skatt eller forsikringspremie.

Ved en eventuell "fondering" av Folketrygden vil RV slåss for at Oljefondet og Folketrygdfondet skal investeres i ny verdiskapning og infrastruktur i Norge. Norske pensjoner må ikke baseres på utnyttning av befolkningen i fattige land. RV går inn for at "pensjonsreformen" ikke behandles av

Stortinget før etter valget i 2005. Vi avviser ideen om et "nasjonalt konsensus" bak ryggen på folk.

RV vil arbeide for:

- å heve G-en til 150.000 kr. G-en må indeksreguleres hvert år i takt med pris- og lønnsstigningen.
- at inntekter opp til 400.000 skal ha en pensjonsdekning på 2/3 ved full opptjeningstid (30 år)
- at ordningen med pensjospoeng for omsorgsarbeid gis tilbakevirkende kraft
- kjønns- og aldersnøytrale premier i pensjonsforsikringer
- fulle folketrygdrettigheter for alle med minst 10 års botid i Norge
- ingen svekkelse av AFP-ordningen!

KAPITTEL 18 - MOT ALL RASISME - FOR ET FLERKULTURELT SAMFUNN

RVs langsiktige mål er et flerkulturelt samfunn uten rasisme og nasjonal undertrykking, med åpne grenser og demokratiske rettigheter for alle folkegrupper.

Rasisme er et resultat av og et undertrykkingsredskap for å opprettholde, stabilisere og styrke eksisterende maktforhold og samfunnsorden. Rasisme er en del av den dominerende vestlige kulturen og en følge av århundrer med kolonialisme, imperialisme og "hvit" undertrykkelse av den 3. verden. Norge er i dag i praksis stengt for folk fra den 3. verden og Øst-Europa, både for flyktninger og normal arbeidsinnvandring. Nesten ingen av de som søker får innvilget politisk asyl.

EØS-avtalen og tilpassinga til EU forsterker den statlige rasismen. Grensene rundt EU blir stengt, og flyktningpolitikken blir harmonisert. Mens det er fri arbeidsvandring innenfor EØS-området, har ikke folk fra den 3. verden, som alt er bosatte i et EØS-land, de samme rettighetene. De blir igjen annenrangs innbyggere.

Den norske rasismen skaper fattigdom. Folk fra den 3. verden blir diskriminert på bolig- og arbeidsmarkedet. De får de dårligst betalte jobbene og de dårligste boligene.

Etter 11. september har rasismen økt. Muslimer og Islam har blitt det nye fiendebildet. RV er for å styrke innvandrerkvinnenes rettigheter, og støtter jenter som gjør opprør mot undertrykkende og patriarkalske former. Men kritikk av patriarkalske og kvinneundertrykkende tradisjoner må ikke bli en kritikk av muslimer generelt eller islam som religion.

Nye rasistiske og fascistiske grupper og partier har vokst opp i Europa de siste årene - også i Norge. Rasistisk vold og trakassering har økt sterkt. Rasistisk propaganda er etter hvert blitt mer åpen og mer godtatt. Politiet legger til side de fleste anmeldelsene og bagatelliserer rasistiske handlinger som "guttestreker".

Den statlige rasismen er med på å legalisere all annen form for rasisme. Myndighetene benytter den motstanden og volden som de selv har skapt mot innvandrere og flyktninger som begrunnelse for ytterligere innstramminger i den statlige flyktning- og innvandringspolitikken. Opp mot dette står at mange lokalsamfunn har tatt vel i mot innvandrere, gitt asylsøkere kirkeasyl, og skjult dem for makthaverne. RV støtter slike former for sivil ulydighet.

RV arbeider for:

- At mennesker på flukt skal få politisk asyl i Norge. Respekter FNs asylrettreger.
- Å øke antallet kvoteflyktninger til minst 5000 pr. år.
- At Norge skal godkjenne et utvidet flyktningbegrep som også omfatter økonomiske, økologiske og religiøse flyktninger, og de som blir forfulgt på nasjonalt grunnlag eller pga. "etnisk rensing".
- At alle skal ha rett til å komme til Norge for å legge fram søknad om asyl eller opphold på humanitært grunnlag. Nei til visum som innvandringspolitisk virkemiddel og kontrolltiltak for å stoppe utlendinger før de når norskeregnsa.
- At alle som kommer til Norge skal ha krav på rettssikkerhet.
- Nei til bruk av tvangsmidler, som ransakelse, beslag, pågrepelse, varetekt og deportasjoner uten rettsak. Asylfengsel må bort.
- At asylsøkere ikke skal være på asylmottak i mer enn 6 mnd. De må bosettes selv om det ikke er gjort vedtak om opphold.
- At alle som bor i landet skal ha rett til og forenes med familien sin.
- Oppholdstillatelse til alle som har vært mer enn 15 måneder i landet.
- At ved skilsmisser skal utenlandske ektefeller automatisk få innvilget oppholdstillatelse.
- At de som har barn i Norge skal få beholde eller få oppholdstillatelse.
- At Norge må åpne grensene for vanlig innvandring. Innvandringsstoppen må oppheves og samme regler som i dag gjelder for innbyggere i EØS-land, må gjelde for alle.
- Norskundervisning til alle voksne innvandrere og flyktninger opp til grunnskolenivå.
- At undervisning på morsmålet skal være en rett for alle.
- At rasismeparagrafen (paragraf 135 A) blir håndhevet. Loven må bedres for å ramme rasistiske handlinger og propaganda.
- At det åpnes for å inndra skjenkebevillinger ved diskriminerende eller rasistisk praksis på utesteder
- Brei folkelig mobilisering mot alle former for rasisme og nynazisme.
- Utmelding av Schengen-avtalen.
- Å forby fascistiske og nazistiske organisasjoner

Se ellers *Antirasistisk Manifest* og *RVs forslag til ny Utlendingslov*.

KAPITTEL 19 - INTERNASJONAL SOLIDARITET OG FRIGJØRING

Verden i dag preges av at de ledende stormaktene går stadig lengre i sin kamp for makt, hegemoni og økonomiske ressurser. Der de vestlige statene i etterkant av østblokkens sammenbrud nøyde seg med å utøve press gjennom økonomiske institusjoner som verdensbanken og IMF går utviklinga i retning av flere og flere militære intervensjoner. Imperialismaktene, og særlig USAs undertrykking og utbytting av den 3. verden, er sammen med de globale miljøproblemene, det viktigste spørsmålet i vår tid. Dette er nærmere analysert i prinsippprogrammet til RV.

Norge er en del av systemet som holder folk i 3. verden nede. Mange steder i verden kommer norske selskaper som Hydro og

Statoil i konflikt med lokalsamfunnets miljø- og velferdsinteresser. Samtidig deltar norske styrker i militære intervensjoner i Afghanistan og norsk utenrikspolitikk støtter opp om USAs terrorkrig i etterkant av 11. september. Det er viktig for RV å knytte sammen den globaliseringskritiske bevegelsen med alle de som kjemper for fred og mot at uskyldige sivile blir lidende i imperialismens maktspill.

Gjelden land i den 3. verden har til Norge må slettes. Norge må gå inn for tilsvarende sletting av gjeld de har til Verdensbanken og IMF. Norge må gå imot at bevilgninger gjennom IMF og Verdensbanken skal påtvinge 3. verdensland en bestemt økonomisk politikk. All hjelp skal gis som betingelsesløse gaver, eller som langsiktige og rentefrie lån, og de skal komme de undertrykte og fattige til gode. Det må inngås andelsavtaler som fremmer import fra u-land når dette tjener utviklingen til folk og miljø i disse landene.

RV arbeider for:

- Støtte til folk sin kamp for nasjonal frigjøring og selvstendighet. Dette innebærer bl.a.: solidaritetsarbeid med nasjonale frigjøringsbevegelser i den 3. verden.
- Støtte til kampen for demokrati, miljø og sosial frigjøring over hele verden.
- For en internasjonal bevegelse både mot den økonomiske imperialismen, gjennom globale institusjoner som verdensbanken og WTO og mot USA og andre stormakters globale krigføring.
- Å melde Norge ut av Nato og WTO
- å avvise næringslivsstøtte forkledd som u-hjelp. Nei til norsk eksport av miljø-ødeleggende prosjekt. Nei til investeringer som utnytter dårlige sosiale forhold i den 3. verden. Nei til sex-turisme.
- Å avsløre imperialistisk ideologi som er et hinder for å bygge en likeverdig og respektfull allianse mellom folk i verden.
- At Norge ikke skal delta i såkalte humanitære intervensjoner som rammer uskyldige sivile.
- At Norge skal bryte med og motarbeide imperialismaktene militære intervensjonspolitikk (slik at det gjort rede for i kapitlet om forsvarspolitikk).
- Samarbeid med EU-motstandere i land både i og utenfor EU. Utveksle erfaringer og samarbeide om felles aksjoner og tiltak. Dette gjelder både som parti og gjennom partikamerater som tar initiativ til slikt samarbeid i andre organisasjoner de jobber i, som fagbevegelsen, kvinnebevegelsen, miljøbevegelsen, bondeorganisasjoner osv.
- utvikle kontakt og samarbeid med sosialistiske organisasjoner, frigjøringsbevegelser og sosiale bevegelser overalt i verden.

KAPITTEL 20 - FORSVARS- OG MILITÆRPOLITIKK

RVs militærpolitikk bygger på forståelsen av at en ikke får fred i verden før hovedårsaken til krig - imperialismen - er fjernet. Samtidig deler RV spørsmålet om krig i rettferdige og urettferdige kriger. Imperialistiske aggresjons- og omfordelingskriger må motarbeides. Nasjonal frigjøringskrig og frigjøringskrig som utbytta folk og klasser fører, er rettferdige og må støttes.

Det norske forsvaret er en viktig del av det

borgerlige maktapparatet, både til støtte for imperialistisk politikk utenfor landets grenser og som borgerskapets redskap mot det arbeidende folket innenlands i tilfeller av sosial uro. Gjennom sitt medlemskap i NATO og sitt assosierte medlemskap i Vestunionen er Norge i dag et lite, men viktig ledd i den internasjonale kapitalens voldsapparat. Gjennom deltakelse i ESDP (European Security and Defence Policy) og ved å stille soldater til eurohæren, blir Norge en del av EUs militære maktapparat. RV er sterkt imot at norske offiserer og soldater skal forsvare EUs imperialistiske interesser, og går imot norsk deltakelse i ESDP.

Samtidig har det de siste 50 år blitt opparbeidet en sterk antiinvasjonskapasitet knyttet til forsvaret av norsk territorium mot en fremmed angriper basert på et mobiliserbart vernepliktsforsvar. Dette er gjennom langtidsmeldinga for Forsvaret 2002-2005 foreslått i hovedsak nedlagt for å bli basert på et i hovedsak profesjonelt militærapparat i stor grad basert på vervede mannskaper.

RV er for atomnedrusting og forbud mot ABC-våpen. Dette kan være tiltak som å ta atomvåpnene ut av alarmberedskapen og fjerne atomstridshodene fra leveringsmidlene, gjennomføre eksisterende nedrustningsavtaler inkludert Prøvestansavtalen og forbud mot produksjon av spaltbart materiale for våpenbruk. RV støtter et forbud av DU-ammunisjon (deployed uranium), kravene om full granskning av bruken og konsekvensene i Golf-krigen og på Balkan og mener at de landene som er rammet av bruk av DU-ammunisjon må få krigsskade-erstatning.

RV arbeider for:

- å melde Norge ut av NATO
- å få slutt på forhåndslagring av materiell i Norge og NATO-øvelser på norsk jord.
- å oppløse den norske IRF-styrken (Immediate Reaction Force).
- å foreslå en lov som forbyr bruk av norske styrker utenfor Norge i såkalte fredsopprettende operasjoner eller åpne angrepskriger. RV er ikke imot at norske styrker kan inngå i såkalte fredsbevarende styrker eller operasjoner hvor alle de krigførende partene går inn for en lik ordning; jfr UNIFIL-styrkene i Libanon.
- å sikre retten til politisk militærmerking.
- å sikre retten til politisk arbeid i militæret og å sikre retten til at de sivile vernepliktige får opplæring i sivile motstandsformer, teknikker og organisering
- å styrke den sivile beredskapen i forhold til ulykker og katastrofer både i freds- og krigstid.
- at de stedene som mister militære arbeidsplasser skal få støtte til å bygge opp varige sivile arbeidsplasser.
- å ha et nasjonalt, uavhengig forsvar som er bygd på konvensjonelle våpen og vernepliktsordningen. Vi går mot opprettelse av en profesjonell hær. RV går inn for desertering hvis forsvaret blir brukt mot landets egne innbyggere eller i imperialistisk aggresjon.
- Å opprettholde et vernepliktsbasert forsvar. Verneplikt for alle.

KAPITTEL 21 - SAMISKE RETTIGHETER (TIDLIGERE 21)

Etter at dagens grenser på Nordkalotten

ble trukket opp av kolonimaktene, er samene spredt i fire ulike stater. Innenfor de eksisterende statene står samefolkets kamp om retten til å trygge og utvikle sitt eget språk, kultur og næringsliv.

De samiske områdene på hele Nordkalotten inneholder store naturrikdommer som borgerskapet og monopolkapitalen ønsker seg kontroll over. De internasjonale kapitalkreftene driver et utstrakt kappløp for å få kontroll over ressursene og landområdene i Barentsregionen og i de samiske områdene. Målet deres er å frarøve befolkningen sin tradisjonelle rett både til områdene og ressursene. Samefolket har derfor felles interesser med den norske arbeiderklassen i å kjempe mot disse kreftene. RV støtter derfor den samiske, norske og kvenske befolkningens kamp mot monopolkapitalens inntreden i disse områdene.

Det er bare gjennom sameretten at større sjanse til å sikre lokal kontroll over naturressursene kan oppnås. Det hjelper ikke å akseptere sameretten dersom EUs og EØS sitt regelverk skal være det overordnede regelverket. EØS-reglene gjør det mulig med alle typer inngrep i nærområdene uten at lokalbefolkningen kan hindre uønsket det. Alle de samiske områdene fra Sør-Varanger til Femunden må fritas fra EØS-reglene. Ressursrettighetene skal være kollektive rettigheter for lokalbefolkningen, og ikke selges.

Samerettsutvalget har lovforslag til behandling i Stortinget om vetoretten til Sametinget over inngrep i samisk språk, kultur og næringsliv. Sametinget må få full vetorett ved inngrep som Sametinget selv definerer som skadelig. Hovedkonflikten er rett til vann, land og naturressurser i Sapmi.

Den norske stat har et særlig ansvar for den sjøsamiske befolkningen. Dette er den gruppa av samisk befolkning som har blitt utsatt for den sterkeste fomorskningsprosessen og i størst grad har blitt frarøvet sitt språk. Sjøsamene må tilbys samisk undervisning. Dette er et statlig ansvar, og staten må sette kommunene og fylkene i økonomisk stand til å gjennomføre dette med øremerka midler.

Samisk kultur må bli styrket gjennom økt støtte til samisk teater, flere programmer på samisk i radio og TV og støtte til flere bøker på samisk. Film og TV-program må bli tekstet på samisk. Sameradioen må få en egen landsomfattende kanal med ansvar for alle samiske dialekter og mulighet for å lage daglige TV-sendinger på samisk. Pressestøtteordningen må gi grunnlag for en allsidig samisk presse. Samisk teater må få støtte som gjør at alle samiske områder får et teater tilbud.

RV vil arbeide for:

- At Statskog i Sapmi, og myndigheten til Statskog overføres til Sametinget og fylkestinget
- At Sametinget må godkjennes som samene sitt høyeste folkevalgte organ, med Stortinget som eneste overordna organ.
- At Sametinget må få full vetorett ved inngrep som Sametinget sjøl definerer som skadelige for samisk språk, kultur og næringsliv.
- At Reindriftsadministrasjonen og forvaltninga av reindrifta blir lagt under

Sametinget.

- At Samisk Utviklingsfond blir tilført ekstra midler fra andre næringsavtaler som omfatter samiske næringsutøvere.
- Virkeområdet for Samisk Utviklingsfond må utvides til å gjelde alle område der det bor samer.
- Respekt for samiske og lokale tradisjoner i naturforvaltninga.
- Sjøsamene må tilbys samisk-undervisning, det må legges til rette for dette der de bor.
- At Samerettsutvalgets innstilling følges opp med å gi Sametinget reell medvirkning på de områdene de selv vedtar det.

Se ellers kapitlene om landbruk, fiske, utdanning, kultur og media, Antirasistisk Manifest og programmet til Samisk RV samt eget vedtak på landsmøtet i 1999.

KAPITTEL 22 – FOR FULL KVINNEFRIGJØRING

RVs langsiktige mål er et samfunn fritt for alle former for kvinneundertrykking. Dette vil kreve et totalt brudd med det kapitalistiske systemet.

Innenfor samfunnssystemet vi har i dag, går RV inn for reformer som styrker kvinnene sin stilling både økonomisk og ideologisk, og RV går i mot alle endringer som kan undergrave de rettighetene kvinner har oppnådd. Vi har i de siste årene opplevd en ideologisk og politisk offensiv mot kvinnene. Dette viser seg bl.a. ved:

- økt fokusering på kvinner som kjønnsobjekt - f.eks. H&M-reklamene og toppløsbare
- kritikk av bamehager, og vektlegging på hvor viktig det er at kvinnen er hjemme mens bama er små.
- gjennomføringen av de første innstramningene overfor alenemødre
- innføringen av kontantstøtte
- mer porno på kinoer og i tv-programmer

Utvikling av rettighetene og jobbmulighetene for kvinner er avhengig av at velferdsstaten opprettholdes. Velferdsstaten har vært og vil være viktig for at kvinner skal kunne ha en jobb og mulighet til å forsørge seg selv. Velferdsstaten gir også mange arbeidsplasser til kvinner. En nedbygging av velferdsstaten vil ramme kvinnene særlig hardt, siden det er de som gjør mesteparten av omsorgsarbeidet. Dårlige offentlige tilbud vil føre til mer ubetalt omsorgsarbeid i hjemmet. Det vil også øke arbeidspresset i omsorgsykene. Det blir arbeiderklassen som rammes av dette. De som har god økonomi, kan kjøpe seg private løsninger. Økt økonomisk støtte til aleneforsørgere er et særlig prioritert krav. Aleneforsørgere er en av gruppene i dagens samfunn med dårligst levekår.

Forsvar retten til selvbestemt abort!

Abortloven er samfunnet sin tillitserklæring til at kvinnene selv klarer å ta vanskelige valg. RV vil gå imot alle forsøk på angrep på abortloven og kvinner sin sjølråderett. RV er for utvidelse av retten til selvbestemt abort til 18 uker. I dag må kvinnene møte for nemnd mellom 12. og 18. svangerskapsuke.

RV mener det er riktig å ha en restriktiv holdning til medisinsk bruk av bioteknologi. Barnløshet blir sett på som en sykdom. Vi er imot det kvinnesynet det er et uttrykk for. Dette innebærer at RV er imot at det skal åpnes for eggdonasjon og forskning

på befruktet egg. RV mener det skal være forbudt å ta patent på menneskelige organ, vev og kroppsceller. De mulighetene som medisinsk bruk av bioteknologi åpner for, må ikke brukes som et argument for å endre den gjeldende abortloven.

Den abortfiendtlige organisasjonen Alternativ til abort i Norge (AAN) har i dag kontor på flere sykehus der de driver sin rådgiving og får flere millioner i statsstøtte. RV er mot offentlig støtte til AAN og vil ha de bort fra norsk helsevesen.

RV vil styrke skolehelsetjenesten som et middel i kampen for å forebygge uønskede svangerskap. Helseøstertjenesten må styrkes i grunnskolen og i videregående skole. Seksualopplysning og bøllekursmetodikk for å styrke selvtiliten og lære å sette egne grenser må inn i skoleplanene. RV er for gratis prevensjonsmiddel og for statlig støtte til organisasjoner som driver seksualopplysning.

6-timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon

Nesten halvparten av alle utarbeidende kvinner jobber deltid, og mange har ubekvem arbeidstid for å få hverdagslivet sitt til å henge sammen. 6-timersdagen vil si:

- at flere kvinner vil jobbe heltid
- at kvinner som fortsetter med å jobbe deltid vil få en kraftig heving av lønna si
- et styrket forsvar av normalarbeidsdagen, fordi en innfører ei arbeidstidsordning som også kvinner er tjent med
- en radikal bedring av kvinner sine muligheter til økonomisk selvstendighet
- 100.000 nye arbeidsplasser i Norge
- færre utslitte og uføretrygdede
- en bedring av hverdagslivet for alle

Opp med kvinnelønna!

Lønna i kvinnedominate yrke ligger langt under lønna i mannsdominate yrke. Selv innenfor grupper som kan sammenlignes i offentlig sektor er det stor forskjell på manns- og kvinnelønn. Og når menn og kvinner er innenfor samme yrkesgruppe, tjener menn best.. Presset på økende bruk av deltidsarbeid og løs arbeidstilknytning, svekking av normalarbeidsdagen og faglige rettigheter, rammer kvinner spesielt.

RV vil styrke oppsigelsesvernet av kvinner i forbindelse med svangerskap og fødsler. Bedriftene må tillate fedre å bruke sine permisjonsrettigheter i denne sammenhengen.

Omsorgsarbeid over på menn!

Kvinner har i dag hovedansvaret for omsorgsarbeidet både i hjemmene og i arbeidslivet. RV vil arbeide for tiltak som kan få mer av dette arbeidet over på menn, både privat og offentlig:

Viktige inntektspolitiske krav fra RV er:

- At kvinnekompenserende regler for opparbeiding av pensjon og trygderettigheter blir endret.
- Å heve nivået på overgangsstøtten for eneforsørgere.
- Å utvide støtteperioden for overgangsstønad.
- En kraftig økning av lønna i kvinnedominate yrker.
- Lik lønn for likeverdig arbeid på tvers av yrkesgrensene.
- At kvinnelønna skal komme opp på samme nivå som lønna i mannsdominate yrker.

På den måten blir det lettere for kvinner å forsørge seg selv. Økonomiske argumenter for ulik arbeidsdeling i hjemmet vil dermed falle bort. Det er ikke lenger "naturlig" hvem det er som er hovedforsørgeren.

Stopp seksualisert undertrykking og vold!

Den seksualiserte undertrykkingen har blitt verre de siste årene. Reklamen sin framstilling av kvinner sprenger nye grenser, mens massasjeinstitutt, toppløsbare og telexseksjoner. Porno på kinoene og i fjernsynet øker. Dette kommer i tillegg til kiosk-pornoen, og alt dette stadfester framstillingen av kvinner som en vare der bare kroppen teller.

Denne delen av kvinneundertrykkingen skaper et forvakla forhold mellom kjønnene

Den seksualiserte volden -

kvinne mishandlingen og voldtektene - skjer i all hovedsak i hjemmet eller av kjente. Det er viktig å gi kvinner mulighet til å bryte ut av undertrykkende forhold. Frykten for voldtekt legger sterke bånd på livsførsel og frihetsfølelsen til kvinnene. Forholdene mellom kjønnene blir også påvirket av denne ufriheten. Kampen mot den seksualiserte undertrykkingen må også være mennenes ansvar. Menn må ta ansvar for å endre de dårlige sidene ved mansrollen.

Henleggelsesprosenten i voldtektssaker og incestsaker er altfor høy - i voldtektssaker 90%, i incestsaker enda høyere. Regner vi inn de høye mørketallene, blir det tydelig at rettssikkerheten for kvinner og barn i overgrepssaker er dårlig. RV vil jobbe for at politi og påtalemyndigheter prioriterer disse sakene og mener det må opprettes regionale kompetansesentre på overgrepssaker etter modell av Økokrim.

RV arbeider for:

- Å få bort massasjeinstitutt og toppløsbare.
- Å fjerne dagligvarepornografien og pornoen på kinoene og i fjernsynet.
- At det åpnes for å innendra skjenkebevilgninger ved diskriminerende eller kvinnefiendtlig praksis på utesteder.
- En lov som kriminaliserer horekunder.
- Statlig støtte til krisesentrene.
- At politi og påtalemyndigheter må prioritere voldtekt- og incestanmeldelser
- At det opprettes regionale kompetansesentre på overgrepssaker etter modell av Økokrim
- At vi skal benytte våre kommune-, fylkestingsrepresentanter til å foreslå og støtte at 6-timers arbeidsdag blir innført som prøveprosjekt i hele landet.
- At fagforeninger og kvinnebevegelsen hele tiden skal sette 6-timersdagen på dagsordenen.
- Tariffeste og lovfeste 6-timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon for alle.
- Offentlig prevensjonsveiledning og gratis prevensjon til alle.
- Et forsvar av dagens abortlov.
- AAN ut av norsk helsevesen.
- Alle sykehus som utfører abortingrep skal også ha tilbud om medisinsk abort.
- Stanse alle forsøk på opprettelse av private abortklinikker, eller at private sjukehus skal få tillatelse til å utføre abortingrep
- Ett års svangerskapspermisjon med full lønn og opptjening av feriepenger og pensjonspøeng som deles 50-50 mellom foreldrene.

■ Far skal ha selvstendig rett til opptjening av fødselspenger.

- Full barnehagedekking, med gratis offentlige barnehager og fritidshjem.
- At nedlegging av babyavdelinger og småbarnsplasser i barnehagene stanses - det må igjen bli bygd barnehager med babyavdelinger.
- Nei til behovsprøving av bametrygden.
- Avvikling av kontantstøtta.
- Juridisk selvstendighet for innvandrerkvinner - ingen utkastelser grunnet skilsmisse.
- Å kreve oppholdstillatelse for kvinner som er utsatt for kjønnsbasert forfølgelse i hjemlandet.
- Mot forslaget om tvungent delt bosted for barn ved foreldres samlivsbrudd.

KAPITTEL 23 - OPPVEKST

Barnehagen

Alle førskolebarn skal ha rett til et godt, gratis barnehagetilbud tilpasset sine og foreldrenes behov. Bygging og drift av barnehager er et offentlig ansvar. Barnehagen er en del av utdanningssystemet, og en viktig faktor for at alle barn skal sikres likeverdige og gode oppvekstvilkår og en god barndom. Barnehagen skal være et sted for lek, omsorg, læring og tilsyn. Innholdet skal både preges av respekt for det enkelte barns eget verd, og en solidarisk og kollektiv holdning. Utvikling av sosial kompetanse, fantasi og kreativitet er det viktigste i barnehagen. Det må sikres at personalet i barnehagen har formal- og realkompetanse til arbeidet sitt.

RV vil arbeide for:

- Utbygging av offentlige og gratis barnehager til alle barn.
- Endring av barnehageloven, slik at retten til plass sikres og at hver enkelt barnehage sikres å ha en styrer
- En konfesjonsfri barnehage.
- Tilfredsstillende areal- og bemanningsnormer.
- Alle barnehagereformer må fullfinansieres av staten.
- Bruk pengene på barnehager, ikke på kontantstøtte og privat barnepass.

Skolefritidsordningen

Skolen må ha en skolefritidsordning som dekker barnas og foreldrenes behov. Dårlige skolefritidsordninger legger mer omsorgsansvar på kvinner. De blir presset ut av jobb eller over i deltidsstillinger. Skolefritidsordningen skal være gratis og fullt ut finansiert av statlige midler.

RV arbeider for:

- Gratis skolefritidsordning til alle
- Lokaler som tilfredsstillt elevenes arbeidsmiljø med plass til lek, lekselesing og hvile for alle 6-9-åringene
- Gode lekeareal ute og inne, også for de minste
- Flere ansatte pr barn i skolefritidsordningen - innhold med kvalitet
- Førskolelærere og lærere for 6-åringene skal ha samme lønns- og arbeidsvilkår som de andre lærerne på barnetrinnet
- Sterk satsing på barnevernet slik at saksforberedelsene går raskt, at rettssikkerheten blir ivaretatt og at en framfor alt finner fram til de løsningene som er best for barna.
- At familier med stort omsorgsansvar blir sikret et avlastningstilbud.

KAPITTEL 24 - GRUNNSKOLE OG VIDeregående skole

Grunnskolen

RV er for en nasjonal, offentlig, gratis grunnskole for alle barn og unge. En slik enhetsskole - eller fellesskole - skal gi alle lik rett til utdanning, samme hvor i landet de bor, uavhengig av kjønn, nasjonalitet og religion, og uavhengig av foreldrenes inntekt. Det er et statlig ansvar å sørge for at kommunene får nok penger til å bygge og drive en god, oppdatert skole hvor barn fra alle samfunnslag kan møtes. Ut fra dette er RV er mot private skoler.

I dag undergraves den offentlig enhetsskolen ved at staten ikke tar ansvar for å bevilge de penger en slik skole koster. Det er en skam at skolen sliter med nedslitte skolebygg og gammeldags og utilstrekkelig undervisningsutstyr som gjør det vanskelig, om ikke umulig, å gjennomføre dagen læreplan. RV vil bekjempe dagens trend der "ansvar" for skolen forskyves nedover i systemet.

Alt skolemateriell skal være gratis. Det er en demokratisk rett at alle elever får tilgang til og opplæring i bruk av personlige datamaskiner og at det er gratis tilgang til internett på skolen.

RV er imot private grunnskoler, også private livssynskoler. RVs ønske er at alle barn går sammen i en skole som er god for alle. For å få dette til trengs det en konfesjonsfri skole. Livssyn og religion er en privatsak. RV støtter ikke privatskoleloven som først og fremst er laget for å sikre støtte til religiøse skoler. Dagens utvikling i retning av flere privatskoler undergraver den offentlige skolen. Så lenge privatskoleloven eksisterer i den form den har i dag, må det likevel være en forutsetning at loven praktiseres likt for ulike religiøse retninger.

RV går inn for en skole der elevene er forskere i stedet for reproducenter og en skole som er tilpasset den enkelte elevs behov. Det betyr blant annet at karakterer må fjernes på alle nivå, og at andre vurderingsformer må utvikles, noe som er fullt ut mulig. Karakterer hemmer utvikling av skolen og fremmer et skolesystem der barn og unge lærer å reproducere framfor å for å tilegne seg kunnskap. Skolen må styrke elevenes selvtilit, ikke svekke den. Alle skal ha rett til å lære å lese og skrive sitt eget morsmål og snakke sin egen dialekt.

RV vil arbeide for:

- En offentlig, gratis grunnskole felles for alle. Skoler der folk bor - oppretthold grendeskolen.
- En religions- og livssynsøytral skole - nei til kristen formålsparagraf og KRL-faget.
- Skrive- og leseopplæring på morsmålet.
- Nasjonale standarder for skolebygg som tilfredsstillt et godt arbeidsmiljø for elever og ansatte.
- Alle elevers tilgang til pc og gratis internett.
- At alle dataprogram som skal brukes i skolen, foreligger både på nynorsk og bokmål.
- Klasseordninger og tilgang på pedagogisk veiledning som gir hver enkelt den hjelp og veiledning eleven trenger for lære og utvikle seg.
- Skoler av en størrelse som gir et trygt læringsmiljø - ingen skoler skal ha over 450 elever.
- Egen lov om elevers rett til et godt arbeidsmiljø
- At nynorskelevne skal få lærebøkene sine

til samme tid og pris som bokmåselevne, og at forlagene blir straffa økonomisk om de er for sene med bøkene.

- Trygge skoleveier og gratis skysordninger

Videregående skole

I praksis er det i dag både for få skole- og lærlingplasser for mange av de som ikke ønsker å gå på allmennfaglig videregående skole. Dette, sammen med den innskrenka retten til utdanning for alle over 19 år etter reform-94 fører til at antallet skoleplasser i praksis blir færre. Nedskjæringene rammer spesielt kvinner, både for kvinner har større behov for utdanning i voksen alder, og fordi det er mangel på lærlingplasser i de tradisjonelle kvinneyrkene.

Videre har Reform -94 ført til en klar forverring for de teorivake elevene. Yrkesfagene har fått et mye sterkere innslag av teorifag på bekostning av yrkesfagene, og det er stor mangel på lærlingplasser. De få plassene som er til fordeling går til de teorifinke, mens de andre elevene må nøye seg med fagopplæring i skolen, som er et klart dårligere tilbud. Dermed blir det skapt A- og B-lag, ikke bare i skolen, men også i yrkeslivet etter endt skolegang. Retten til lærlingplass er i dag ikke reell. De som ikke får plass på en bedrift blir tilbudt ett ekstra år på skole (VK2) som kompensasjon. Dette fører til at vi får utdannet en arbeidsstokk med fagbrev klasse B. Disse vil stille sist i køen når de skal ut på arbeidsmarkedet. RV arbeider for at (VK2)-tilbudet fjernes og at det opprettes lærlingplasser til alle uansett alder. Den videregående skolen må bli den viktigste enheten i voksenopplæringstilbudet i de kommende årene. Skolene må bli kompetanse- og ressurscenter for næringslivet og offentlig sektor, bl.a. med kraftig satsing på IT-opplæring.

RV vil arbeide for:

- Et desentralisert skoletilbud, lik rett til utdanning uansett bosted.
- At alt skolemateriell, skys m.m. er gratis.
- Sidemålsundervisninga skal være obligatorisk og eksamineres på lik linje med andre fag.
- At den videregående skolen skal gi et godt tilbud til all ungdom, ikke bare teorifinke. Dette krever økt satsing på spesialpedagogikk og på alternative utdanningsmuligheter som gir reell kompetanse.
- At også elever over 18 år får lovfestet rett til videregående utdanning.
- At alle på yrkesfaglig studieretning får lovfestet rett til lærlingplass. Dersom det ikke kan sikres lærlingplasser i lokale bedrifter til alle, må opplæringen i skolen strekke seg over like lang tid og med samme økonomiske vilkår som lærekontrakt. Dersom det likevel ikke er læreplasser til alle, må opplæringen i skolen strekke seg over like lang tid og med samme økonomiske vilkår som lærekontrakt.
- At lærlinger ikke skal erstatte ordinært arbeid.
- At de videregående skolene utvikles til kompetansesenter for næringsliv og offentlig virksomhet innenfor sine fagområder.
- At maskinparken og undervisningsmidlene blir opprustet og oppdatert i tråd med utvikling i samfunns- og næringsliv.
- Egen lov om elevers rett til et godt arbeidsmiljø
- At alt samarbeid mellom skole og næringsliv skjer ut fra samfunnsmessige behov og er underlagt offentlig kontroll.
- At den videregående skolen

blir videreutviklet til det viktigste voksenopplæringstiltaket bl.a. med sterk satsing på IT-opplæring.

- At fagrettleider skal ha tid til rettledning og lønnskompensasjon for arbeidet sitt med lærlinger.
- At lærerne får anledning til etter- og videreutdanning.
- Studiepermisjon med full lønn.
- At opplæringsboka som den er foreslått blir erstattet av ei bok som styrker samarbeidet mellom skole og opplæringsbedrift. Ingen opplæringsbok i allmennfag.

KAPITTEL 25 - HØGSKOLE- OG UNIVERSITETSUTDANNING

Høyere utdanning

I første halvdel av 90-åra har Norge opplevd en utdanningseksplasjon. I 1995 tok 150.000 personer høyere utdanning. Samtidig er kravene for å få tilgang til fag og fagnivå stadig blitt høyere. Denne utviklingen har både utdanningspolitiske og strukturelle årsaker. Mange unge velger i dag høyere utdanning fordi det ikke finnes noen alternativ. Arbeidsmarkedet er stramt, og det er vanskelig for unge uten arbeidserfaring å skaffe seg arbeid. Teoretisk kunnskap blir inngangsporten til flere og flere yrker, noe som fører til at annen kunnskap/erfaring blir nedvurdert. Dette er en utvikling som er negativ, og som skaper problemer for mange som ikke ønsker en teoretisk utdanning.

Likevel mener RV at utdanning har verdi i seg selv. Kunnskap er kilde til makt, og tilgang til kunnskapen og kunnskapsutviklingen er viktig for å kunne utnytte og påvirke det samfunnet vi lever i. Lik rett til utdanning er derfor en av forutsetningene for et demokratisk samfunn. Vi ser i dag en skjev rekruttering til høyere utdanning både når det gjelder kjønn, klasse og geografi. For RV er det ikke et mål i seg selv at alle skal ta høyere utdanning, men retten til å velge skal være lik for alle.

Under ledelse av Trond Giske fikk DNA-regjeringen gjennom en "reform" med nedkorting og rasjonalisering av universitetsstudiene. Denne "reformen" gjennomføres nå med stor fart av Bondevik-regjeringens Kristin Clemet. Det er innført økt eksternt makt i styrene, og både bevilningene til universiteter og høyskoler og stipendandelen til studentene blir avhengig av avlagte studiepoeng. Standardlengden for universitetsstudier skjæres ned. Gradene skal få engelske navn, og kravet om norsk som undervisningsspråk fjernes. De høyere lærestedene skal konkurrere om studenter og bevilgninger, slik de allerede må konkurrere om forskningsmidlene. I neste omgang kan denne "reformen" legge grunnlag for økt privatisering av høyere utdanning, etter amerikansk og australsk modell.

Studentenes økonomi har blitt stadig dårligere. Fram til den lille økningen som ble gitt i tilknytning til Giskes rasjonaliserings- og nedkortingsreform har realverdien av lån og stipend stått stille i flere tiår, mens boligprisene i universitetsbyene har steget kraftig. Priser på kantiner og samskipnadshybler har steget til markedsnivå. Det samme gjelder renta på studiegjelden studentene bygger opp.

RV vil arbeide for:

- At høyere utdanning skal være et offentlig

ansvar.

- At næringslivet ikke skal ha makt i utdanningsinstitusjonene.
- Åpning av alle høyere læringsinstitusjoner.
- Øremerking av stillinger, inkludert professorater for kvinner.
- Fortsatt sterkt indre sjølstyring ved universitet og høyskoler
- Utdanning skal være gratis - full stipendfinansiering til alle studenter
- Integrering av studenter i velferdsordningene ellers i samfunnet.
- Arbeidsmiljøloven skal også gjelde for studenter.
- At kvinnerspektiv skal inn på pensum i alle fag.
- Radikal kjønnskvoteering i alle vitenskapelige studium.
- Et læringsmiljø der også jenter kan kjenne seg hjemme i.
- Tiltak mot seksuelle overgrep mot kvinnelige studenter, som for eksempel yrkesetiske retningslinjer for undervisningspersonale og veiledere.
- Bedring av bolig- og barnehage tilbudene til studentene.
- Styrking av de sosiale rettighetene til studenter og annen ungdom.
- At det ikke gjennomføres reduksjoner i studietida uten at innsparinger garantert brukt til studieforbedringstiltak
- Mot studiepoengavhengig finansiering
- Økonomisk trygging av de kunstneriske høyskolene
- Gratis fjernundervisning i teoretiske fag, gjerne ved bruk av IKT-redskaper
- Tilrettelegging for livslang læring.
- Mot økonomisk konkurranse mellom universitetene.
- Mot alle forsøk på økt privatisering av høyere utdanning.
- Tilstrekkelige basisbevilgninger til universiteter og høyskoler til å dekke både undervisning og forskning.
- at norsk fortsatt skal være undervisningsspråk ved universiteter og høyskoler.
- Egen lov om studenters rett til et godt arbeidsmiljø
- utdanningsinstitusjonene har selvråderett, men må være åpne for samarbeid med organisasjoner, institusjoner og arbeidsliv
- vi må ha større aksept for godkjenning av utdanning tatt utenfor landets grenser
- Realkompetansebegrepet må tas på alvor. Ved påstand om kompetanse i yrke/fag må folk få en prøvetid hvor dette kan dokumenteres.

RV vil at studenter og elever fra land i 3. verden og tidligere Øst-Europa skal kunne ta utdanning i Norge på lik linje med norske statsborgere. RV vil derfor at "u-lands-paragrafene" i Statens Lånekasse for Utdanning blir gjeninnført og utvidet til å omfatte land i det tidligere Øst-Europa. Derfor vil RV gjeninnføre norsk kurs på universitet og høyskoler.

Etter- og videreutdanning

I dagens samfunn er det økende behov for at voksne gjennomfører etter- og videreutdanning. Stadig mer omfattende krav til kunnskap i arbeidslivet kan presse mange ut av jobben. Samtidig ønsker mange voksne å øke eller utvide sin fagkompetanse. Å få gjennomført en videreutdanning kan også ofte være nødvendig for å kunne fortsette i sitt arbeid i bedrifter som gjennomgår omorganiseringer eller tar i bruk ny teknologi.

RV mener det er nødvendig å stimulere voksne til å fortsette sin utdanning. Etter- og videreutdanning må fullfinansieres av staten.

RV anerkjenner og vil legge til rette for voksnes rett til å ta grunnskoleeksamen og videregående eksamen. Ved gjennomføring av etter- og videreutdanning er det en selvfølge at retten til å få sin realkompetanse vurdert og vektlagt er grunnleggende.

KAPITTEL 26 - RV PRIORITERER BREDEIDRETTE FRAMFOR ELITEIDRETTE

Kommersialiseringen av idretten taper den for ressurser som kunne vært med på å skape gode sosiale idrettsmiljøer for barn, unge og voksne. Hundretusener av barn deltar i ulike idrettsaktiviteter, men frafallet er stort når barn blir ungdom. I et forebyggende sosial- og helseperspektiv må breddeidretten få bedre økonomiske vilkår. I et slikt perspektiv må idrett være et samfunnsansvar.

RV vil arbeide for:

- Offentlig eierskap og drift av idrettsanlegg.
- Offentlige ansatte innen idretten, både i administrasjon og som trenere.
- Alkoholfrie idrettsarrangementer
- Likestilling mellom idrett og annen kultur
- Økonomiske støtte basert på medlemsantall

KAPITTEL 27 - KULTUR, KULTURARV OG MEDIA

(NB! Dette er i det vesentlige opptrykk av kap. 16 i nåværende arbeidsprogram)

RV arbeider for et rikt og variert kulturliv der ulike kunstarter, stilretninger og kulturer med både profesjonelle utøvere og et bredt folkelig kulturliv blir stimulert. RV legger særlig vekt på å støtte tiltak som stimulerer og får fram arbeider- og kvinnekultur.

Mangfold i kulturen

For å motvirke den økende amerikaniseringen og kommersialiseringen må det legges spesiell vekt på den norske og samiske folkekulturen i alle sine former. Forholdet må også legges spesielt til rette for innvandrerne sine kulturer og kulturaktiviteter.

RV vil jobbe for å øke andelen av norsk og samisk folkekultur, romanikultur og innvandrerkultur i media og i form av bevilgninger i offentlige budsjetter.

RV går inn for å synliggjøre innvandrernes kultur, og bidra til å øke deres muligheter som kunstnere. Dette kan bl.a. skje ved at Norsk Kulturråd i langt større grad enn i dag gir støtte til innvandrere relaterte kulturuttrykk. Innvandrerkultur er en selvfølgelig del av det norske kulturbildet.

Det offentlige må legge forholdene til rette for kulturen gjennom at den bl.a. får en stor plass i skoleverket, gjennom bygging av kulturbygg og rimelig utleie av lokaler til frivillig kulturaktivitet, gjennom offentlig støtte til både profesjonelle og amatører sin aktivitet, og gjennom subsidiering av priser.

Det offentlige må satse på videre oppbygging av Riksteateret, regionteatrene og støtte amatørteatrene.

Teatrene må trygges gjennom økte bevilgninger. Det samiske teatret må få nok faste stillinger og driftsmidler direkte over statsbudsjettet. Sterk økning av bevilgningene til frivillige grupper.

Bryt kommersialiseringen

Det rike og allsidige kulturlivet i Norge blir i dag truet av kommersialisering og forflatning. Da NRK ble omgjort til AS tok Stortinget et langt steg for å avvike NRK som en kultur- og mediabedrift med et bredt ikke-kommersielt riksdekkende ansvar. Kommersialisering vinner fram i fjernsyn, riksdekkende radio, nærradioene og i de nye media som kunne ha økt den kulturelle bredden. Det offentlige må stille lokaler og utstyr til rådighet for nærradiostasjonene. Reklameinntektene bør gå til et fond som fordeler inntektene mellom alle nærradiostasjoner etter hvor store stasjonene er, og hvor lang sendetid de har. Nærradioene skal ikke drives etter rent kommersielle prinsipper.

Det norske skriftmålet - nynorsken - er under harde angrep. Staten overkjører målloven, og NRK har langt mindre nynorsk enn den fjerdedelen de er lovpålagt.

Eierkonsentrasjonen i norske media svekker demokratiet. Særlig er Schibsted og Orkla sin maktposisjon i medie-Norge en trussel mot mangfold og fri meningsbryting. Aviser og etermedier setter mye av dagsordenen for politisk kamp i Norge, og RV vil motarbeide at makta over media blir samlet på få hender, som i tillegg representerer snevre interesser.

RV arbeider for:

- Mer nynorsk i NRK og statsforvaltningen.
- Gjenoppretting av NRK som en riksdekkende kultur- og mediabedrift som ikke er markedstyrt.
- Mangfoldige massemedia. Strengere avgrensinger av eierkonsentrasjon i mediebransjen.
- Offentlig utbygging av digitalt fjernsynsnett.
- Offentlig utbygd og eid bredbåndnett gratis til alle husstander og arbeidsplasser.

Kultursatsing i kommunene

Offentlige innstramminger fører til dårligere bibliotek-tilbud, nedleggelse av kulturskoler, økt sponning fra næringslivet og høyere priser på kulturtilbud. RV jobber for en styrking og videreutvikling av Folkebibliotekene. Disse har en sentral rolle som et sted hvor informasjonsteknologi kan stilles til rådighet for alle.

RV arbeider for:

- Styrking av bibliotekene. Bevilgningene må økes drastisk.
- Kommunale kulturskoler over hele landet.
- Økte bevilgninger til idrettsorganisasjoner, musikk, korps og andre som tilbyr fritidsaktiviteter for barn og unge.
- Offentlig støtte til internasjonale kultursentrum i kommunene.
- Fortsatt vekt på kommunal kinodrift

Ta vare på fortida

Det er viktig å ta vare på vår felles kulturarv og kulturminner enten de finnes som anlegg og bygninger i byen eller bygdebyen, i kulturlandskapet eller innsamlet på museum. Manglende midler fra staten fører til at mye viktig kunst- og kulturhistorie er truet og forfaller pga. dårlig vedlikehold. RV vil ikke la forfallet fortsette, men ha levende kulturminner. Mye av kulturarven holdes i

hevd av ildsjeler og dugnadsinnsats, men dette er ikke tilstrekkelig. Vi vil ha en satsing fra staten sin side for å sikre det som er truet av forfall og for å skape økt aktivitet og arbeidsplasser.

RV arbeider for:

- opprettelse og styrking av arkiver og museum som tar vare på kvinnekultur, arbeiderkultur og industrihistorie. De må gjøres tilgjengelig for folk, skoleklasser, studenter osv.
- At det offentlige må ta vare på arkivmaterieell fra organisasjoner og private.

RV går også inn for:

- Opprettelse av en statlig filmhøyskole med fullt utbygd teoretisk og praktisk undervisningstilbud.
- Økte bevilgninger til norsk filmproduksjon
- Permanent høyskoleutdanning for norsk folkekultur.
- At kunstner- og skribentorganisasjonene sine krav til økt bruk og skikkelige vederlag blir innfridde.
- At det rusfrie kulturtilbudet må bli styrket.
- Økte midler til frivillig studiearbeid.

KAPITTEL 28 - BEVAR FISKERESSURSENE

Fiskeressursene utenfor vår kyst er en av verdens viktigste maritime matressurser og vår største eksportnæring basert på en fornybar ressurs. Vi forvalter et av verdens beste oppvekstområder for fisk. Derfor har vi et internasjonalt ansvar i å bevare flere av de viktigste matfiskene i verden. Det forutsetter full nasjonal kontroll over fiskeressursene i våre havområder.

Den internasjonale havfiskeflåten vil fiske uhemmet på alle hav. Derfor må Norge i samarbeid med kyststatene gå til utvidelse av den økonomiske sone slik at smutthav og smutthull tettes igjen og underlegges nasjonal kontroll.

RV vil trygge et økologisk forsvarlig fangstnivå for å bevare villfisken. Den fiskeripolitiske målsettinga til RV er å trygge og bygge opp fiskeressursene, opprettholde kystflåten som ryggraden i norsk fiskerinæring og sikre en desentralisert videreføring langs hele kysten. Fabrikkskipene skal bort fra våre farvann, havfiskeflåten skal bygges ned og frysehotellene skal ha leveringsplikt til de nærmeste fabrikkene.

RV vil strengt regulere oppdrett og aquakultur slik at det ikke fortrenger eller svekker de ville fiskebestandene. Heller ikke skal kapitalinvesteringer i næringa kunne fortrengje allemannsretten til våre felles naturressursene. RV ønsker å regulere fisket med konsesjonstildeling for båter over 15 meter, ellers ved kvotetildeling som i hovedsak må taes i de naturlige sesongene. Kvotene skal ikke kunne omsettes.

Den økende kapitaliseringa av fisket er et blindspor. Det er ikke for mange fiskere eller sjarkar som er problemet, det er overinvesteringer og krav til kapitalistisk avkastning som er den største trusselen for å bevare ressursene.

RV slåss mot rådende fiskeripolitikk som går ut på å rane ressursene fra kystbefolkningen for å børsnotere selskaper som verken tar distriktspolitiske oppgaver eller har miljøansvar. Den økende kapitaliseringa av fisket er

vår største trussel i dagens fiskeripolitikk. Profittjaget truer både naturressursene, kystfiskerne, distriktene og miljøet.

RV arbeider for:

- Full nasjonal kontroll over fiskeressursene
- Utvid vår økonomiske sone til 250 mil.
- Inngå internasjonale avtaler med kyststatene for å stoppe rovfisket.
- Stopp alt fiske i vermesona rundt Svalbard for å verne oppvekstområdene for fisk.
- Styrk kystvakta, øk seilingsdøgn i Barentshavet og flyovervåking av havområdene.
- Allemannsretten på havet må sikres mot uthuling og omsetting av høstingsretten.
- Omsettelige fiskekvoter må avvises – fritt fiske med passive redskaper.
- Konsesjoner og kvoteordninger må fordeles etter distrikt og forankres der.
- Fabrikkrålerflåten må hugges opp, havfiskeflåten bygges ned.
- Streng regulering av trålerflåten. Kvoter må overføres til kystfiskeflåten
- Stans all eksport av rundfrossen fisk fra "frysehotellene"
- Større samisk representasjon i Reguleringsrådet.
- Sametinget må delta som part når fjordfisket reguleres
- Råfiskloven må gjeninnføres.
- Staten må bidra med oppbygging, fornying og sikring av mottaksanlegg i kyst- og fjordområder.
- Gjeninnfør offentlig fiskerikontroll på kaikanten

KAPITTEL 29 - ET ØKOLOGISK OG STERKT NORSK LANDBRUK

RV er for et sterkt landbruk som baserer seg på lokale ressurser i distrikts-Norge og som driver innenfor økologisk forsvarlige rammer. Dette er nødvendig for å trygge bosetting i distriktene og nasjonal sjølråderett. I tillegg er det en nødvendig del av en politikk for å brødfø alle som bor på jorda og for å unngå ressursdeleggingen og de helse- og dyrevernproblemene som systematisk følger i kjølvannet av industrijordbruk og frihandel med mat. Landbruket må i større grad baseres på lokale ressurser, og bruk av kunstgjødsel, kraftfor, antibiotika og biocider må reduseres. Innenfor økologisk forsvarlige rammer bør dyrka areal og tallet på bruk økes. Utmarka må utnyttes bedre. Det er i stor grad jordbruket som eier Norge – en svært stor del av det norske arealet er landbrukseieendom. De lovene som regulerer eiendomsrett i landbruket blir for tiden satt under press. Formålet med konsesjonsloven og andre lover som regulerer jordeiendom er å sikre at ressursene skal være tilgjengelig for de som bor på stedet og utnytter ressursene. Et allsidig jordbruk er nøkkelen til lokal eiendomsrett og bruksrett fortrenges til fordel for fritids- og ferieførmål, og vil arbeide for å styrke lovverket som regulerer jord- og skogeieendom.

Tradisjonelt har landbruks- og skogbruksnæringene i Norge vært styrt som en planøkonomi, med monopolstilling til sterke, produsenteide samvirkevirksomheter. RV vil arbeide for rammevilkår som i størst mulig grad sikrer samvirkene makt i markedet og like vilkår for primærproduktene i jord- og skogbruk. Gjennom veterinæravtalen har unionstilhengerne sikret at norsk landbruk helt unødvendig blir utsatt for sykdommer

et grensevern enkelt vil forebygge. RV vil arbeide for en gjeninnføring av grensevernet for mat og levende dyr, siden dette er den eneste løsningen som gir forsvarlig trygghet på sikt. Den norske utmarka er en ressurs, og en nøkkel for å kunne ha lokal kjøttproduksjon i distriktene. Målet om å bevare det biologiske mangfoldet må ikke fortrengje lokale saue- og geitebønder.

RV arbeider for:

- å stoppe nedbygginga av importvernet på matvarer - nei til WTO og EU- tilpasning.
- å stoppe nedskjæringene i overføringene til landbruket.
- at landbruksoverføringene over landbruksavtalen må være for arbeidet bonden gjør, og ikke gå til profitt for landbruksmonopol, maskinbedrifter og gjødselsmonopolet Norsk Hydro.
- at støtteordningene bør fremme kombinasjonsdrift - landbruk og fiske i kombinasjon med andre næringer.
- avvike odelsloven, la konsesjonen gå til det best kvalifiserte slektsmedlemmet
- at økologisk jordbruk, skogbruk og reindrift må bli oppmuntret gjennom særskilte støtteordninger, kjøttproduksjonen må i større grad bygge på lokale naturressurser og mindre kraftfor.
- at Sametinget fastsetter et øvre reintall pr distrikt pr driftsenhet - ut fra bæreevnen til naturen.
- å hindre sentralisering av meieri og slakteri - for å ta vare på arbeidsplassene i distriktene og redusere langtransporten.
- å fjerne moms på norsk mat.
- styrke lovverket som regulerer eiendomsrett til jord, slik at lovverket sikrer lokal eierskap og ressursutnytting.
- sikre primærproduktene markedsrett gjennom samvirke.
- sikre at rovdyr ikke fortrengjer sau og geit fra utmark.

KAPITTEL 30 - EN SOSIAL BOLIGPOLITIKK FOR ALLE.

Å bo i en skikkelig bolig er en menneskerett. RV støtter alle som slåss for å oppheve markedskreftenes styring av boligsektoren. Målet til RV er å opprettholde bosettingen over hele landet, at alle skal kunne bo godt og rimelig, at alle skal ha råd til å skaffe seg bolig. Dette krever en offentlig boligpolitikk som ikke er styrt av markedskreftene. Staten må dekke en stor del av nybyggkostnadene gjennom billige lån, tilskudd og momsfrigata til boliger av husbankstandard. Godt bomiljø, livsløpsstandard og bedre boligkvalitet må være prioritert. En god bolig er en del av et boligområde, der uteareal, areal og bygninger for fellesskap, organisering, rekreasjon og møteplasser er godt løst. RV er for en variert boligmasse som gjør det mulig med ulike boformer - for enslige, tradisjonelle familieenheter, generasjonsboliger, flerfamiliehus og ulike kollektive løsninger.

I dag er det boligmangel - spesielt i byene. Mange er blitt gjeldsøfre selv om de bare har, eller hadde, en bolig med vanlig standard. Avviklingen av den sosiale boligpolitikken og den liberaliseringa av statlig og kommunal boligpolitikk som skjøt fart fra 1980, er hovedgrunnene til dette. Nå har entreprenører, banker og de som eier flere boliger, frie hender til å få boligkjøpere og leietakere uhemmet. Utviklingen viser at det

regulerte boligmarkedet med priskontroll og offentlige subsidier fungerte mye bedre enn dagens "frie marked".

De store boligbyggelagene, som til dels ble starta av husløse fagorganiserte, er så markedstilpassa at de skiller seg lite fra kapitalistiske boligforetak. Derfor må nye organisasjoner for å føre boligkamp utvikles. Renteaksjonen som fagforeninger tok initiativ til, er et eksempel på dette. Boligokkupasjon har de siste årene vist seg å være en hensiktsmessig metode for å få tatt i bruk tomme boliger som stat og kommune lar forfalle.

Den toppstyrte og feilslåtte byforyingingen i de største byene brøt sammen tidlig på 90-tallet. I stedet for dagens ordning med subsidier til gårdeierne, trengs det en ny byforying som gir beboerne rett til medvirkning og styring.

Boligbygging må settes i et økologisk perspektiv. Dyrket mark må i minst mulig grad benyttes, i slike tilfeller må utnyttelsesgraden være høy. Materialvalget må være miljøvennlig, fra produksjon til byggeplass og ferdig bygg. Energiforbruket må legges om, bort fra oljefyring og misbruk av elektrisitet og over til fjernvarmeanlegg, varmegjenvinning og fornybar energi som solenergi.

RV arbeider for:

- at staten gjennom momsfrigata, husbankens lånevilkår og tilskudd skal sørge for at boligkostnadene for en ny 3-roms leilighet av husbankstandard ikke er mer enn 25% av gjennomsnittslønnen. Det må lages et lovverk som hindrer spekulasjon med disse leilighetene.
- at staten og kommunene skal bygge utleieboliger med lav husleie.
- at sosialkontorenes bruk av hospitser og hospitsliknende "boliger" til husløse opphører.
- å opprette kommunalt boligtilsyn i de største byene, for å bekjempe lovløs spekulasjon og hjelpe til å ivareta leietakeres og boligsøkeres interesser.
- å innføre straff for boligspekulanter og for utleiere som begår overgrep mot boligsøkere og leietakere, at kommunene skal ha plikt til å rapportere slike forhold til politiet og at politiet skal sette av ressurser til å bekjempe boligkriminaliteten.
- at all boligrente bestemmes av Stortinget. Husbankens rente skal tilbake til 2%, rentetrappa fjernes og avdragstida skal igjen økes til 50 år. Husbanken styrkes med økte lånerammer for å kunne møte en økt kommunal byggeaktivitet og mottak av flyktninger og innvandrere.
- at momsfrigata blir gjeninnført for nye boliger av husbankstandard.
- bedre gjeldssaneringsordning for de som er gjelds- og byforyingsoffer.
- ny byforying på beboernes premisser. Det betyr bl.a. at staten dekker kostnadene ved å utbedre forsømt vedlikehold og at beboerne får rett til å styre fornyingingen av gården de bor i.
- at boligformidlingsloven blir gjeninnført og at det innføres en streng husleiereguleringslov som gir utleieplikt, sosial fordeling av ledige boliger og lave priser.
- når gårdeier bryter utleieplikten i mer enn 6 måneder, skal det være tillatt å ta boligen i bruk gjennom okkupasjon.
- støtte til utvikling av nye boliger, boformer og bo-områder med livsløpsstandard.
- at tilpassing av boliger til funksjonshemmede blir betalt av det

offentlige. Arbeidet med bedre tilgang for funksjonshemmede i nærmiljøet må styrkes.

- miljø- og menneskevennlige bo-områder uten biler, med resirkulering av avfall, ENØK-tiltak m.m., og med god offentlig service.
- å utvikle gode totale bomiljø, legge særskilt vekt på gode fellesarealer ute samt felles lokaler.
- At i utpregede "turistkommuner" må boplikt (konsesjonsgrense) innføres/håndheves.

KAPITTEL 31 - ALKOHOL- OG NARKOTIKABRUK SVEKKER SAMHOLDET OG SOLIDARITET

For titusentalls unger blir oppveksten mer og mer preget av frykt for hva foreldre eller andre voksne omsorgspersoner kan gjøre når de er påvirket av rusmidler. Alkohol er fortsatt det mest brukte rusmiddelet og er årsak til flest individuelle og samfunnsmessige skader. Men også spredningen og bruken av ulovlige narkotiske stoffer og piller øker.

Rusmidler gjør folk passive. Alkohol- og narkotikaproblemer ødelegger samholdet mellom folk. Rusmisbruk fører til at folk blir selvcentrerte og mindre i stand til å slåss for å bedre sine egne og andres livsvilkår. Derfor er rusmiddelpolitikk også et klassespørsmål. Det er til fordel for arbeidsfolks felles interesser om vi får bukt med alkohol- og narkotikaproblemer og bruken av rusmidler blir redusert. En arbeiderklasse der mange er svekka på grunn av rusmiddelbruk står også svakere i kampen om samfunnsmakta.

RV er for en restriktiv alkoholpolitikk og mot alle tiltak som legaliserer narkotiske stoffer som i dag er ulovlige.

Det trengs kraftig utbygging av behandlingstiltak, og særlig tiltak som bygger på respekt for rusgiftmisbrukerne. Staten og kommunene bør ikke støtte behandlingstiltak der religiøs forkynnelse er en del av opplegget.

KAPITTEL 32 - REDUSERT KRIMINALITET

Tradisjonell kriminalitet må reduseres ved å fjerne årsakene til den. Arbeidsløshet, mangel på utdanningsplasser, sentralisering, økonomiske og sosiale problem, spredning av porno og annen kvinneundertrykkende ideologi er viktige årsaker til kriminaliteten. RV arbeider for et samfunn der disse årsakene er fjernet, og slåss i dag for å redusere dem så mye som mulig.

Barn og unge har krav på gode og trygge oppvekstvilkår. Det offentlige har et ansvar for å sikre folk bolig, skolegang, jobb og ei lønn å leve av. Forebyggende arbeid er det viktigste i vår kriminalpolitikk. Ungdomsklubber, musikkskoler, idrettslag, motorklubber og andre frivillige foreninger er viktige i forebyggende arbeid. Derfor arbeider RV for bedre muligheter til slik aktivitet. RV er for å styrke bamevernet og bygge ut oppsøkende arbeid blant ungdom for å fange opp og gi hjelp til barn og ungdom før de får utviklet seg kriminelt. Folk må arbeide for samhold, tette sosiale nettverk og gjensidig ansvar og solidaritet. Dette er det beste middelet mot at mennesker blir kriminelle.

Det er bra når folk tør å bry seg på en positiv måte når noen har problemer som kan føre

dem ut i kriminalitet. Det er viktig å ta hensyn til rettssansen hos folk, og jobbe mot at noen skal ha fordeler av å snyte eller utnytte andre. Det er viktig å sette inn ressurser mot økonomiske hvit-snippsforbrytelser, organisert mafiavirksomhet, de store bakmennene i narkotikaomsetningen og den illegale sprithandelen, mot miljøkriminalitet, voldtekt, incest, barne- og kvinnemishandling og grove voldsforbrytelser.

Politivesenet og rettsapparatet har et klart klassestempel. Kriminaliteten til borgerskapet med økonomisk svindel, farlig arbeidsmiljø, angrep på demokratiske rettigheter og trakassering av arbeidere, blir bare i liten grad rammet av loven. Og slike lovbrudd blir ikke prioritert av politi og rettsvesen. Lovverket og politiet sitt arbeid er rettet inn mot kriminaliteten fra "filleproletariatet" og den politiske og økonomiske kampen til arbeiderklassen og folket. RV er for å styrke rettsforfølgningen av borgerskapet sin kriminalitet.

En restriktiv kriminalpolitikk med sterk bruk av fengselsstraffer reduserer ikke tradisjonell kriminalitet. Negativ læring inne i fengslene, vanskeligheter med jobb, bolig og nye venner etter løsslatingen sementerer kriminelle mønstre. RV er for å bygge ut flere alternativ til fengsel, alternativ som kan hjelpe de dømt til et ikke-kriminelt liv. Slike alternativ er f.eks. behandlingstilbud for rusgiftmisbrukere, arbeidstrenings- og opplæringsprosjekt kombinert med åpne anstalt og meldeplikt.

Fritt forsvarervalg er en viktig rettssikkerhetsordning. RV vil at dette skal gjelde alle som det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot. Ordninga med fri rettshjelp utenom straffesaker, bør utvides til å dekke flere saksfelt samtidig som inntektsgrensene må heves kraftig.

RV arbeider for:

- å bygge ut forebyggende tiltak som bamevern, ungdomsklubber, utekontakt og annen oppsøkende virksomhet og øke støtten til frivillige organisasjoner og humanitære organisasjoner.
- å bygge ut rehabiliteringstiltak som alternativ til fengsel, nedlegge de store sentralanstaltene.
- behandlings-, arbeids- og utdanningstilbud til alle rusgiftmisbrukere og straffedømte.
- å gi tilbud om behandling til alle som blir dømt for incest, seksuelle overgrep og kvinnemishandling. Gi fri rettshjelp til alle som er utsatt for mishandling og seksuelle overgrep.
- å kjempe mot bruk av høye bøter for å skremme folk fra å kjempe for rettfærdige saker. Fri rettshjelp til de som er tiltalte i forbindelse med politiske demonstrasjoner, aksjoner o.l.
- å stoppe bruk av fengsling i asylsaker.
- å heve minstealderen for fengselsstraff til 18 år og den kriminelle lavalderen til 16 år.
- kraftig utviding av ordninga med fri rettshjelp.

KAPITTEL 33 - HOMOFIL, LESBISKE OG BIFILE

Kjærlighet til samme kjønn er en del av det menneskelige mangfoldet. Lesbiske, homofile og bifile utfordrer det etablerte kjønnsrollemønsteret, og har gjort sitt for å danne alternative samlivs- og boformer.

Registrert partnerskap har sprengt rammene for den tradisjonelle kjernefamilien. RV mener det er en menneskerett å kunne leve som lesbisk, homofil eller bifil uten å bli forfulgt, mobbet eller undertrykt på annen måte.

Til tross for framgang i kampen for rettigheter, finnes det fremdeles fordommer mot lesbiske, homofile og bifile. For mange homofile, lesbiske og bifile fører dette til at de velger å skjule sin seksuelle identitet, i frykt for å bli avslørt og utstøtt. Dette er et stort helseproblem. Skole og arbeidsliv vil være viktige arenaer for å spre informasjon og kunnskap slik at lesbiske, homofile og bifile kan leve trygt og åpent.

Homoorganisasjonene er den viktigste kraften i kampen mot undertrykking og fordommer. RV støtter dette arbeidet, men vil understreke at kampen mot undertrykkelse av homofile, lesbiske og bifile er en kamp for alle uansett legning.

RV arbeider for:

- opprettelse av rådgivningstjenester.
- informasjon i skole og arbeidsliv.
- fortsatt øremerking av statlige midler til hiv/aidsarbeidet, slik at Helseutvalget for homofile kan fortsette med det forebyggende arbeidet mellom menn som har sex med menn.
- statlige og kommunale midler til organisasjonene sin virksomhet sentralt og lokalt.
- aksept av lesbiske og homofile som omsorgspersoner for barn, medregnet anledning til adopsjon.
- forsvar av partnerskapsloven.

KAPITTEL 34 - EN POLITIKK FOR FUNKSJONSHEMMEDE

Alle mennesker er likeverdige og har rett til et selvstendig liv. Alle mennesker må gis utviklingsmuligheter ut fra sine forutsetninger. Det må fokuseres på muligheter og ressurser, ikke på svakheter og begrensninger.

Mennesker som ikke fungerer innenfor de snevre grenser man blir budt i Norge i dag, kalles ofte funksjonshemmede. Det er vår oppfatning at det er samfunnet som gjør disse menneskene funksjonshemmede, bl.a. gjennom utestenging, diskriminering, dårlig samfunnsplanlegging og mangelfull tilrettelegging.

Derfor vil vi:

- At funksjonshemmede gis reell brukermedvirkning både på individ- og gruppenivå. Makt overtas eller overføres til mennesker med funksjonshemninger og funksjonshemmedes organisasjoner. En slik bemyndigelse vil bl.a. innebære at de kunnskaper og erfaringer funksjonshemmede har om seg selv og om sin situasjon anerkjennes og vektlegges.
- Ved tildeling av helse- og omsorgstjenester skal den funksjonshemmedes egen vurdering for behov for assistanse og hjelp være utgangspunktet for tildeling av størrelsen på tjenesten.
- At funksjonshemmedes rett til deltakelse og full likestilling skal sikre gjennom innføring av en overordnet likestillingslov, og at diskriminering pga funksjonshemming eller sykdom forbyes.
- Ha skjerpede krav om tilgjengelighet i Plan- og bygningsloven, og slutt på alle dispensasjoner fra tilgjengelighetskravene.

■ At alt nytt materiell i offentlig kommunikasjon gjøres tilgjengelig slik at også funksjonshemmede kan benytte fly, tog, trikk, buss og båt.

- Ha et statlig pålegg om utbygging av TT i kommunene til et nivå som gir funksjonshemmede samme mulighet til forflytning som andre, dvs. fri reiserett.
- Ha en kraftig reduksjon av gapet mellom arbeidsinntekt og trygd. Alle som ikke kan arbeide, må sikres en rettfærdig inntekt.
- At funksjonshemmede arbeidssøkere ikke kamoufleres som trygdemottakere. Vi må få likestilling på arbeidsmarkedet utfra den enkeltes forutsetning.
- At integrering i normalskolen må gi funksjonshemmede barn et reelt undervisningstilbud. Det må settes inn nok ressurser til at den enkelte elev kan optimalisere sitt funksjonsnivå.
- Ha vekk egenandelene på helsetjenester, medisiner og tekniske hjelpemidler.
- Ha vekk egenandelene på hjemmetjenester som hjemmehjelp og personlig assistanse. Disse tjenestene er også kompensasjon for funksjonshemming eller sykdom, og egenandeler her er ofte kamouflerte egenandeler på hjemmesykepleie (som er forbudt). Ha større valgfrihet i markedet ved tildeling av tekniske hjelpemidler, også bil. Det må utvikles en ubyråkratisk og brukerstyrt formidling. Målet må være at hjelpemidlene skal fungere optimalt, ikke bare hensiktsmessig, og den funksjonshemmede må derfor selv ha full innflytelse i prosessen.

Det er feil å individualisere funksjonshemming. Den er i større eller mindre grad samfunnsskapt. Vi vil ha et samfunn som har plass for alle. Alle er verdifulle og har noe å yte til fellesskapet.

RV vil ha offentlige støtteordninger som gir blinde/svaksynte og døve/hørselshemmede tilgang til og deltakelse i medier og kulturliv.

Om døve og hørselshemmede

Antallet døve og hørselshemmede øker sterkt. Disse har ingen glede av radio eller musikk. En del kan ved hjelp av teleslynge ha noe glede av teater, TV og norsk film på kino. Hørselshemmede har redusert utbytte av sosialt samvær, møtevirksomhet og lignende. Denne gruppen blir i stor grad avhengig av et godt TV-tilbud, med god teksting. Man regner med at rundt 500.000 personer i Norge er avhengige av eller har stor nytte av teksting.

RV arbeider for:

- alle fjernsynsprogrammer som går i optak, skal tekstes for hørselshemmede.
- 50% av direkte sendte TV-programmer skal tekstes for hørselshemmede.
- ingen riksdekkende TV-kanal for konsesjon uten å tekste for hørselshemmede.
- hørselshemmede får betale halv NRK-lisens.
- det tilbys gratis opplæring i tegnspråk og annen hensiktsmessig kommunikasjon for alle døve, døvblitte og hørselshemmede og deres pårørende.
- tegnspråk-undervisning tilbys som valgfag for alle i grunnskolen.
- tolketjenesten for hørselshemmede styrkes